

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОГО
УПРАВЛІННЯ ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ**
Кафедра інформаційної політики та
електронного урядування

**Н. В. Грицяк,
Л. В. Литвинова**

**ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ
РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО
СУСПІЛЬСТВА**

Навчальний посібник

**Київ
К.І.С
2015**

УДК: 35.01: 659.3/ .4

Схвалено Вченою радою Національної академії державного управління при Президентові України(протокол № 193/5-7 від 7 червня 2014 р.)

Загальна редакція:

Грицяк Н.В. – доктор наук з державного управління, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, завідувач кафедрою інформаційної політики та електронного урядування Національної академії державного управління при Президентові України.

Рецензенти:

В. Д. Бакуменко – доктор наук з державного управління, професор, заслужений діяч науки і техніки України, проректор з наукової роботи Академії муніципального управління;

М. М. Розумний – доктор політичних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу політичних стратегій Національного інституту стратегічних досліджень;

Державне управління в умовах розвитку інформаційного суспільства : навч. посіб. / Н.В. Грицяк, Л.В. Литвинова. – За заг. ред. д.держ.упр., професора Н.В. Грицяк. – К. : Вид-во К.І.С., 2015. – 108 с.

Викладені основні теоретико-методологічні засади дисципліни «Державне управління в умовах розвитку інформаційного суспільства». Описані ключові положення інформаційної політики в умовах інформаційного суспільства, висвітлені основні засади інформаційної політики щодо формування інформаційного суспільства у контексті євроінтеграційних процесів, проаналізовано правове регулювання інформаційної сфери та основні аспекти впровадження електронного урядування в Україні та світі, акцентовано увагу на ролі держави у розбудові інформаційного суспільства.

Для слухачів спеціальностей «Електронне урядування» «Державне управління», «Управління суспільним розвитком». Буде корисним для управлінців-практиків, спеціалістам у інформаційній сфері, студентам і викладачам, а також усім, хто цікавиться новими напрямками науки управління.

УДК: 35.01: 659.3/ .4

@ Грицяк Н.В., Литвинова Л.В., 2015

@ Національна академія державного управління при Президентові України, 2015

ПЕРЕДМОВА

Ще наприкінці 80-х років ХХ століття в Україні постало питання формування і розвитку інформаційного суспільства. Швидкі темпи розвитку науки і технологій у другій половині ХХ століття, науково-технічна революція, є однією з ключових особливостей світового соціально-економічного та технічного прогресу, зростання значимості інформації в суспільних відносинах. Широке впровадження й удосконалення техніко-технологічних засобів збирання, зберігання, використання та поширення інформації призвели до стрімкого розвитку інформаційних відносини в суспільстві. У контексті інтеграційних прагнень України особливого значення набувають запровадження європейських норм і стандартів реалізації державної політики в інформаційній сфері, використання вітчизняного та зарубіжного досвіду.

З розвитком сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та їх застосуванням в усіх сферах життя, а також зі збільшенням кількості та якості інформації, обробка засвоєння якої неможлива без відповідного впровадження інформаційних технологій, постає питання формування державної політики розвитку інформаційного суспільства. Становлення інформаційного суспільства змусило переглянути пріоритети державної інформаційної політики провідні країни світу, розробляти і впроваджувати державні програми, які спрямовані на сприяння формуванню та розвитку інформаційного суспільства або окремих його складових: використання мережі Інтернет та надання електронних послуг. Україна також активно включилася в даний процес. Однак на шляху до становлення інформаційного суспільства відразу ж зіштовхнулась із цілою низкою проблем, пов'язаних, насамперед, з фінансовим забезпеченням цього процесу, законодавчим супроводом, а також відсутністю ґрунтовних наукових досліджень процесу формування інформаційного суспільства та його складових з урахуванням досвіду зарубіжних країн.

Державна політика розвитку інформаційного суспільства повинна формуватися за принципами демократичної держави з ринковими відносинами, і перш за все дотримуватись міжнародного і конституційного права кожного громадянина вільно шукати, отримувати, передавати, створювати і розповсюджувати інформацію будь-яким законним чином. Переосмислення та розробка нових механізмів регулювання відносин, що виникають між громадянами, їх об'єднаннями та державою є однією з умов переходу країни до інформаційного суспільства. Розвиток суспільства і держави потребує не тільки удосконалення державного управління за допомогою його інформатизації, але і нової стратегії державного управління в період становлення та розвитку інформаційного суспільства.

Запропонований посібник покликаний сприяти ліквідації розриву теорії та практики управління, який об'єктивно склався в сучасних умовах швидко змінного середовища та стрімкому розвитку інформаційного суспільства. При підготовці даного видання ми мали на меті ознайомити фахівців, студентів та аспірантів з основними завданнями держави у створенні сприятливих умов для залучення капіталу до інформаційної галузі України з врахуванням її політичних, економічних, історичних особливостей, програм та концепцій для подальшої розбудови інформаційного суспільства.

РОЗДІЛ 1.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Дотримання прав людини та основних свобод, включаючи свободу самовираження, має стати міцним фундаментом інформаційного суспільства, яке у соціокультурному вимірі є, насамперед, суспільством знань, що передбачає повну реалізацію права на освіту і всіх культурних прав. У суспільстві знань доступ до інформації, що є загальним надбанням, і до накопиченого знання, здійснюваний в освітніх і культурних цілях, повинен бути як можна більш широким. Надана інформація повинна бути високоякісною, різноманітною і достовірною.

Членство України в Раді Європи зобов'язує гарантувати дотримання прав людини і інформаційній сфері та сприяти розвитку інформаційного суспільства. Відповідно до Резолюції ПАРЄ № 1466 та Пояснювального меморандуму, до числа зобов'язань України в інформаційній сфері належать:

- перетворення державних ТРК на канали суспільного мовлення;
- приватизація друкованих ЗМІ, заснованих органами публічної влади;
- гарантування прозорості власності на ЗМІ;
- створення рівних умов для діяльності усіх ЗМІ шляхом перегляду Закону 1997 року «Про державну підтримку ЗМІ та соціальний захист журналістів»;
- ратифікація Європейської конвенції про транскордонне телебачення;
- забезпечення відповідності нової редакції Закону України «Про телебачення і радіомовлення» стандартам Ради Європи і рекомендаціям її експертів;
- вдосконалення законодавства щодо запобігання концентрації медіа власності відповідно до стандартів РС;

- вилучення із Закону «Про Національну раду з питань телебачення і радіомовлення» положення щодо можливості висловлення Президентом та Верховною Радою недовіри Національній раді, що веде до відставки її складу;
- ліквідація Держкомтелерадіо під час перегляду Конституції України;
- вилучення з Цивільного кодексу положення (ч. 3 ст. 277) щодо презумпції недостовірності негативної інформації, поширеної про особу

Проте, інформаційне суспільство не тільки зберігає проблеми, характерні для попередніх етапів розвитку людської цивілізації, але й породжує нові. Одна з таких нових проблем отримала назву «інформаційно-цифровий розрив», тобто розрив у рівні можливостей доступу до знань та інформації. Інформаційно-цифровий розрив існує між:

- континентами і країнами всередині одного континенту,
- різними регіонами всередині однієї країни,
- різними типами поселень (мегаполіс, великий, середній і малий місто, село),
- різними територіями,
- різними соціальними групами (наприклад, між багатими, освіченими молодими чоловіками і жінками, що живуть у великих містах, і бідними людьми похилого віку, що живуть в сільській місцевості).

Часто домінує думка про те, що розвиток інформаційних технологій сприятиме нівелюванню цих відмінностей, але практика свідчить, що відбувається зовсім навпаки. Бурхливий розвиток інформаційних технологій призводить до розширення і поглиблення інформаційного розриву – розриву в рівні та можливості доступу до інформації і знань, робить цей розрив гранично критичним. Існування інформаційно-цифрового розриву всередині країн призводить до збільшення соціальної маргіналізації, а в глобальному масштабі – до того, що цілі країни і навіть континенти витісняються на узбіччя світового розвитку. З'явилися і широко використовуються такі поняття, як «інформаційно багаті» і «інформаційно бідні», причому це стосується і окремих

людей, соціальних груп, верств, типів поселень, регіонів, країн і навіть цілих континентів.

Аналізом процесів формування глобального інформаційного суспільства займаються безліч структур на міжнародному та національному рівнях. Але тільки одна міжнародна організація – ЮНЕСКО послідовно вивчає культурні, правові, моральні, етичні та соціальні наслідки цих процесів.

Позиція ЮНЕСКО полягає в активному просуванні концепції суспільства знань, а не просто ідей глобального інформаційного суспільства, тому що просте збільшення інформаційних потоків зовсім не обов'язково призводить до появи нових можливостей для розвитку. У зв'язку з цим необхідним стає більш складне, всебічне і цілісне бачення та чіткі перспективи розвитку. Пропозиції, висунуті ЮНЕСКО, відображають реакцію на три основні виклики сучасності, пов'язані з формуванням глобального інформаційного суспільства. У цьому контексті ЮНЕСКО вважає, що: по-перше, необхідно звузити цифрову прірву, що посилює нерівномірність розвитку і позбавляє цілі соціальні групи і країни переваг, що надаються знанням та інформацією; по-друге, гарантувати вільний рух і справедливий доступ до накопичених знань та інформації, у тому числі про накопичений передовий досвід; по-третє, досягти згоди щодо необхідних норм і принципів у міжнародному масштабі.

ЮНЕСКО сформулювала чотири принципи, дотримання яких є неодмінною умовою розвитку справедливого суспільства знань: культурне та лінгвістичне різноманіття; рівний доступ до освіти; загальний доступ до інформації, що є суспільним надбанням; свобода самовираження.

У центрі міжнародної інформаційної політики, яку прагне формувати і реалізовувати ЮНЕСКО, стоїть людина. Вона є виробником і кінцевим споживачем інформації, і саме вона перетворює сьогоднішнє і будує майбутнє. Від її уявлень про картину світу, її знань, її розуміння минулого і проблем сьогоднішнього залежить майбутнє, в тому числі і майбутнє інформаційного суспільства.

Підсумовуючи зазначимо, що інформаційно-цифровий розрив характеризується і вимірюється цілою низкою показників (індикаторів), які розробляються різними міжнародними та національними інституціями. Необхідно розробляти та почати

застосовувати ці параметри при аналізі соціально-економічного розвитку і в Україні.

Система державного управління в Україні, існуюча сьогодні в умовах динамічного й, часом, малопередбачуваного впливу сучасних факторів геополітичної конкуренції й найбільш гострих форм інформаційного протиборства, вимагає зміни концепції державного управління з метою її адаптації до сучасних умов глобалізації, у яких відбувається формування і розвиток інформаційного суспільства.

Серед факторів, що все більше впливають на конфігурацію й характер міжнародної системи політичних відносин, можна відзначити:

- посилення нестабільності усередині держав і в міждержавних відносинах, обумовлене динамікою розвитку світової економіки;
- швидкий ріст транснаціональних зв'язків, що стимулює утворення нових форм колективного прийняття рішень за участю держав, міжурядових організацій і міжнародних груп впливу та
- бурхливий розвиток транснаціональних інформаційно-телекомунікаційних систем і мереж зв'язку.

Під впливом глобалізації твориться така світова політична система, у якій на лідируючі позиції висуваються держави не стільки за параметрами свого військового й економічного потенціалу, скільки здатні стати моральними лідерами світового співтовариства, впроваджувати етичні стандарти в міжнародні відносини, у тому числі за рахунок цілеспрямованої політики повсюдного впровадження в масову свідомість вигідних для себе моральних установок, цінностей і світогляду, що передбачає активізацію й зростання ролі інформаційних технологій.

Місце окремої країни в інформаційному просторі вимірюється шляхом оцінки за наступними позиціями:

- якісні характеристики сукупного інформаційного потенціалу країни, що включає в себе інформаційну інфраструктуру, науково-технічний потенціал у сфері високих технологій (насамперед – інформаційних), загальний інтелектуальний і духовний потенціал суспільства, відображений в інформаційній сфері та ін.;

- можливості країни в самостійному розвитку за ключовими напрямками формування національної інформаційної інфраструктури (національного інформаційного простору) і науково-технічного прогресу в сфері інформаційних технологій, збереження й зміцнення інтелектуального й духовного потенціалу суспільства й ступінь його залежності від досягнень інших країн у цій сфері;
- можливості зовнішнього інформаційного впливу на країну, її інформаційний простір і пов'язані з ним сфери;
- здатність країни до стійкого розвитку в умовах інформаційного протиборства й гострої геополітичної конкуренції в інформаційному просторі.

Інформаційні технології повністю перевертають класичні теорії управління індустріальної епохи, базові інститути якої (власності, вартості й ринкової самоорганізації) терплять наростаючу деструкцію.

Серед беззаперечних переваг та можливостей наслідками розвитку й поширення інформаційних технологій є:

- поглиблення сформованого розриву між розвиненими й країнами, що розвиваються, а також поява нового розриву між постіндустріальними країнами й країнами із традиційними індустріальними економіками;
- виділення у всіх країнах світу груп людей, пов'язаних з інформаційними технологіями, і їхнє відокремлення в автономне «інформаційне співтовариство»;
- перетікання інтелектуальних ресурсів у найбільш розвинені країни з поступовою концентрацією інформаційно-комунікаційного потенціалу в корпораціях і державах постіндустріального типу;
- уповільнення й/або припинення науково-технічного прогресу в неінформатизованих суспільствах з наростанням у них фінансових труднощів і соціальної деградації за межами країн з інформаційними економіками.

Існування помітних труднощів у реалізації державного управління в умовах інтенсивного впливу зазначених факторів дозволяє говорити про особливості його реалізації в умовах розвитку інформаційного суспільства й необхідності вироблення спеціальних методів і механізмів управлінського впливу, адек-

ватних тим змінам, які сьогодні відбуваються із системою соціально-політичних відносин сучасного українського суспільства.

Ключовою умовою забезпечення належного місця України у глобальному просторі є побудова інформаційного суспільства, тобто такого стану розвитку суспільних і, насамперед, виробничих відносин, при якому основна частина валового продукту вироблятиметься не за рахунок матеріального виробництва, а на основі створення й продажу наукомістких технологій, інформаційних продуктів, тобто результатів інтелектуальної праці громадян.

В інформаційному суспільстві влада знань і інформації стає вирішальною в управлінні суспільством, відсуваючи на другий план вплив грошей і державного примусу. Як відзначає О. Тофлер, вищу якість і найбільшу ефективність сучасної влади надають знання, що дозволяють «досягти визначених цілей, мінімально витрачаючи ресурси влади; переконати людей у їхній особистій зацікавленості в цих цілях; перетворити супротивників у союзників».

Розвиток інформаційного суспільства призводить до змін інституціональної, регулятивної, функціонально-комунікативної та духовно-ідеологічної підсистем державного управління.

Інституціональна підсистема державного управління містить у собі політичну організацію інформаційного суспільства й складається із сукупності державних органів, політичних партій і громадських організацій, за допомогою яких забезпечується регулювання системи соціально-політичних відносин суспільства в інформаційній сфері. Розвиток інформаційного суспільства породжує нові типи суспільних відносин, що вимагають державного регулювання, що приводить до появи нових суб'єктів діяльності в інформаційному просторі – як державних, так і суспільних.

Регулятивна підсистема державного управління містить у собі сформований комплекс політичних цінностей, принципів і правових норм, основи конституційного ладу й способи їхньої реалізації, правову практику в сфері регулювання соціально-політичних відносин у тому числі і в інформаційній сфері. Розвиток інформаційного суспільства породжує нові типи суспільних відносин, не охоплені або практично не охоплені існуючою правовою практикою, що може привести до зміни соціальної цінності права, його можливостей як засобу регулювання соціально-

політичних відносин і інструмента вирішення конфліктів в інформаційній сфері. Такі зміни нерідко породжують тенденції до використання неправових методів у діяльності політичних інститутів, а також масштабні прояви правового нігілізму.

Поява в системі соціально-політичних відносин сучасного суспільства цілої сфери, не охопленої правовим регулюванням, приводить до ослаблення регулятивної підсистеми, що здатне викликати зростання апатії законслухняних громадян при одночасному посиленні активності екстремістських сил, політична поведінка яких може виходити за конституційні рамки. Розвиток інформаційного суспільства викликає у регулятивній системі державного управління зміни системи політичних цінностей; системи правових принципів і правових норм; способів реалізації принципів і положень конституційного ладу; сформованої правової практики.

Функціонально-комунікативна підсистема державного управління, відповідальна за стійкість політичних відносин в інформаційній сфері на основі суспільної й громадянської згоди, в умовах розвитку інформаційного суспільства переживає найбільш істотні зміни, оскільки в таких умовах відбувається: зміна системи цінностей особистості, суспільства, держави; зміна соціальної поведінки громадян; поява нових типів соціально-політичних відносин; виникнення нових суб'єктів соціально-політичних відносин; виникнення нових форм масової комунікації. Ці зміни приводять до появи нових форм політичної комунікації, що забезпечують високу ефективність регулювання нових форм соціально-політичних відносин в інформаційній сфері.

Духовно-ідеологічна підсистема державного управління містить у собі сукупність соціальних і політичних цінностей, тип соціальної й політичної культури, політичні ідеології, що вкоренилися в суспільстві. Розвиток інформаційного суспільства є для системи цінностей суспільства своєрідною перевіркою на міцність і адекватність змінам, що відбуваються в суспільстві, які можуть привести до трансформації цієї системи, її розширенню й доповненню, а також поступовому витісненню із системи цінностей найбільш архаїчних форм. Відповідно до змін, що відбуваються в системі цінностей суспільства, змінюються й об'єкти захисту державної політики.

Необхідність зміни характеру й змісту державної політики та системи державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства виявляється в обмеженій здатності державної політичної системи, що розвивається в умовах поступової зміни зовнішнього середовища, оперативно реагувати на будь-які різкі зміни зовнішніх умов політичної діяльності.

Глобальне інформаційне суспільство, яке характеризується бурхливим розвитком інтернет-технології, генною інженерією та нано-технологіями, спричиняє достатньо жорсткий процес соціальної диференціації за освітнім критерієм, оскільки приводить до утворення двох паралельних систем комунікації: одна для освічених людей, які володіють сучасними засобами комунікації, інша – для тих, у кого такого зв'язку в межах глобального простору немає. Такі умови розвитку інформаційного суспільства викликають виникнення в системі державного управління протиріч і правових колізій.

Отже, державне управління в умовах розвитку інформаційного суспільства є окремим особливим напрямом державного управління, оскільки механізми соціального регулювання даної категорії вступають у дію тільки у випадку переважного впливу умов розвитку інформаційного суспільства на систему його соціально-політичних відносин.

У сучасних умовах, коли інформаційне суспільство перебуває на початкових стадіях формування й темп цього формування в різних регіонах (навіть у рамках окремо взятої держави) неоднаковий настільки, що дозволяє говорити про існуючий значний розрив між рівнями розвитку інформаційно розвинених та інформаційно відсталих регіонів, умови розвитку інформаційного суспільства не завжди стають визначальними у виборі тактики й стратегії державної політики та державного управління. Водночас, державне управління в умовах розвитку інформаційного суспільства є необхідним елементом державної політики та системи державного управління в тих випадках, коли не завжди прогнозовані різкі зміни в системі соціально-політичних відносин можуть спричинити реальну загрозу порушення існуючого балансу стабілізуючих і деструктивних політичних факторів, що забезпечує збереження цілісності соціальної системи.

Необхідною умовою забезпечення сталого розвитку в умовах глобалізації є стабільне функціонування інститутів демократії як основи розвитку окремої національної держави. Демократія має технологічний характер, оскільки сповідує ідеї відкритого суспільства. Інформаційне суспільство – це відкрите суспільство.

Державне управління не може бути незалежним від політичної системи. Держава – демократична, отже, державне управління та державна служба – на службі демократичного суспільства, їх завдання – підтримувати, розвивати і утверджувати демократію. Завдання демократичної держави – забезпечити реальний вільний доступ до джерел інформації та подолати пасивність громадян. Причому безпосередніми носіями її, особливо, розповсюджувачами знань і іншої соціально значимої інформації є засоби масової комунікації.

Проте, демократія не є безпроблемним способом правління. Одна із проблем пролягає у «медіатизації» політичної комунікації, коли ЗМІ починають працювати проти демократії (політичні телешоу). «Медіатизація» політичної комунікації, викликана необхідністю 24 години на добу годувати монстра новин, задовольняти його апетит на видовища, де домінують історії конфлікту та особистої чи суспільної невдачі, стала однією з найбільш обговорюваних і критикованих рис сучасних демократій. Поль Нольте писав про появу суспільного підкласу – телевізійного, який не діє у сфері політичного, а споживає телевізію. Як наслідок – розмивається або зникає принцип демократичного залучення активних громадян.

У своєму *Коментарі до книги Могутнього*, філософ і богослов XIII століття Фома Аквінський стверджує: «Несправедливість має дві причини: безпринципність мудрого чоловіка і насильство могутнього». Там, де уряди не діють, щоб захистити слабких і медіа не визнають своєї соціальної відповідальності, вони знищують справедливість.

20 століття дало унікальну можливість персонального доступу до першоджерел інформації – персональний комп'ютер і інтернет, що знову повертає споживача інформації до тексту та свідомого осмислення інформації. Тобто, інформаційне суспільство – головна умова і гарантія демократичного розвитку. Тому ефективність державного управління в умовах розвитку інфор-

маційного суспільства – це здатність органів державної влади забезпечити:

- *успішність демократичного розвитку* системи соціально-політичних відносин суспільства, тобто придбання системою нових якостей в оптимальні строки з мінімальними витратами матеріальних і інтелектуальних ресурсів;
- *безперервність процесу демократичного розвитку*;
- *стійкість демократичного розвитку* стосовно впливу зовнішніх деструктивних факторів і процесів;
- *незворотність демократичного розвитку*, тобто набуття в процесі розвитку нових демократичних якостей, які раніше не були притаманні системі;
- *інтенсивність процесу демократичного розвитку*, тобто здатність системи підтримувати методами внутрішнього регулювання необхідний темп (інтенсивність) власного розвитку для набуття системою нових якостей, що мають для неї життєво важливе значення.

Поява таких умов призводить до виникнення нового виду державного управління, а саме – *державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства*, цілю якого – виробити механізми й інструменти правового регулювання, що дозволяють системі соціально-політичних відносин суспільства ефективно пристосуватися до нових умов, не знижуючи при цьому темпу і якості свого демократичного розвитку.

Питання для самоконтролю:

1. Розкрийте зміст поняття «інформаційне суспільство».
2. Які існують сучасні моделі інформаційного суспільства? У чому їх подібність і відмінності?
3. Назвіть та охарактеризуйте основні ознаки інформаційного суспільства.
4. У чому полягає сутність концепції електронного урядування?
5. Назвіть необхідні передумови для розвитку інформаційного суспільства в Україні.
6. Назвіть основні нормативно-правові акти, які регулюють сферу інформаційних

РОЗДІЛ 2.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Побудову інформаційного суспільства в Україні повинен забезпечити ефективний інформаційний простір, який є основою безпеки країни, її соціально-економічного, політичного і культурного розвитку, і стане запорукою входження до світового інформаційного простору. З часу проголошення незалежності в Україні інформаційний простір почав інтенсивно розвиватися, розширюватися. Він і нині є надто мобільним. За вісім останніх років майже вдвічі збільшилася кількість інформаційних видань, як друкованих, так і електронних, але одним із головних питань є організація, якісне функціонування та ефективний контроль за діяльністю інформаційних ресурсів загальнодержавного значення. Однак слід зазначити, що єдиний український інформаційний простір по суті ще не сформований, тому є безліч наукових праць, думок щодо реформування цієї сфери. Єдиний інформаційний простір являє собою сукупність баз і банків даних, технологій їх ведення і використання, інформаційно-телекомунікаційних систем та мереж, які функціонують на основі єдиних принципів та правил, що забезпечує інформаційну взаємодію організацій і громадян, а також задоволення їх інформаційних потреб. Іншими словами, єдиний інформаційний простір складається з таких головних компонентів:

- інформаційні ресурси (ІР) – бази і банки даних, усі види архівів, системи депозитаріїв державних ІР, бібліотеки, музейні сховища та ін.;
- інформаційно-телекомунікаційна інфраструктура;
- територіально розподілені державні і корпоративні комп'ютерні мережі, телекомунікаційні мережі і системи спеціального призначення та загального користування, мережі і канали передачі даних, засоби комутації та управління інформаційними потоками;

- інформаційні, комп'ютерні і телекомунікаційні технології – базові, прикладні і забезпечувальні системи, засоби їх реалізації;
- науково-виробничий потенціал у галузях зв'язку, телекомунікацій, інформатики, обчислювальної техніки, поширення і доступу до інформації;
- організаційні структури, зокрема кадри, що забезпечують функціонування і розвиток національної інформаційної інфраструктури;
- ринок інформаційних технологій, засобів зв'язку, інформатизації і телекомунікацій, інформаційних продуктів і послуг;
- система взаємодії інформаційного простору України зі світовими відкритими мережами;
- система забезпечення інформаційного захисту (безпеки);
- система масової інформації;
- система інформаційного законодавства [29].

Слід зауважити, що засоби інформаційної взаємодії громадян та організацій, що забезпечують їм доступ до інформаційних ресурсів, оснований на відповідних інформаційних технологіях, наприклад програмно-технічних засобах й організаційно-нормативних документах. Таким чином, інформаційно-телекомунікаційну інфраструктуру утворюють організаційні структури і засоби інформаційної взаємодії. Характерною ознакою процесу формування єдиного інформаційного простору України є не тільки створення технологій і технологічної структури інформатизації для забезпечення взаємодії виробників інформації та її споживачів, розподіл знань, що накопичені в інформаційних банках даних, але й урахування соціальних, економічних і політичних аспектів його формування та інтеграції у світовий інформаційний простір. Об'єктивні знання, що зберігаються в інформаційних банках даних, тільки в тому разі можуть стати чинником прогресивних соціально-економічних якісних змін, коли вони знайдуть зацікавленого в них споживача і будуть йому доступні. Інформаційна діяльність як сукупність інформаційних процесів у суспільстві визначає економічний потенціал суспільства нарівні з матеріальним виробництвом. Головним політичним і економічним аспектом формування єдиного інформаційного простору

України є подолання інформаційного монополізму управлінських і комерційних структур щодо відкритості інформаційних ресурсів – перехід від презумпції закритості інформації до презумпції відкритості інформації на законодавчій та економічній основі. Відомо, що саме інформаційний монополізм може стати головним живильним середовищем бюрократизму, волонтаризму і корупції. Юридична підтримка відкритості державних інформаційних ресурсів є необхідною передумовою забезпечення інтеграції єдиного інформаційного простору України з європейським і світовим інформаційним простором.

Цілі формування і розвитку єдиного інформаційного простору України передбачають:

- забезпечення прав громадян на інформацію згідно з вимогами Конституції України;
- створення і підтримку необхідного для стабільного розвитку суспільства рівня інформаційного потенціалу;
- узгодженість рішень, які прийняті центральними органами державної влади, обласними державними адміністраціями й органами місцевого самоврядування;
- підвищення рівня правосвідомості громадян через надання їм вільного доступу до правових і нормативних документів, що визначають їх права, обов'язки й можливості;
- надання можливості контролю громадян і громадських організацій за діяльністю центральних і місцевих органів державної влади й органів місцевого самоврядування;
- підвищення ділової і суспільної активності громадян через надання рівної з державними структурами можливості користуватися відкритою науково-технічною, соціально-економічною, суспільно-політичною інформацією, а також інформаційними фондами сфер освіти, культури тощо;
- інтеграція зі світовим інформаційним простором [43].

Однією з умов формування і розвитку інформаційного суспільства є ефективний інформаційний простір, який буде відкритим для суспільства, що у свою чергу надасть можливість реалізувати узгоджені інтереси громадян, суспільства та держави на комплексній і системній основі. Ефективний інформаційний простір може бути створений і почне розвиватися на основі відповідної державної інформаційної політики, що забезпечить

поступове прямування країни до побудови інформаційного суспільства. Цей рух має ґрунтуватися на новітніх інформаційних, комп'ютерних, телекомунікаційних технологіях і технологіях зв'язку, що сприятиме бурхливому розвитку відкритих інформаційних мереж, насамперед Інтернету і надасть принципово нові можливості міжнародного інформаційного обміну на основі трансформації різноманітних видів людської діяльності. Перспективні інформаційні, комп'ютерні і телекомунікаційні технології посилюють вплив засобів масової інформації на соціально-політичне й культурне життя людей. Усі цивілізовані держави розглядають побудову інформаційного простору як основу свого соціально-економічного, політичного і культурного розвитку і здійснюють цілеспрямовану державну інформаційну політику.

У розвитку інформаційного простору особливого значення набуває геополітичний чинник. Як суб'єкт геополітики Україна могла б стати природним мостом між Європою і Росією, яка, у свою чергу, пов'язана з країнами Азіатсько-Тихоокеанського регіону. Для цього необхідно, насамперед, розвивати інформаційну інфраструктуру на всьому Євроазіатському просторі, що дозволить Україні стати ключовою ланкою світового інформаційного простору. Формування і розвиток єдиного інформаційного простору України, зокрема відповідних державних інформаційних ресурсів, – проблема міжгалузєва та міжрегіональна. Вона потребує вирішення складних організаційних і техніко-технологічних питань, значних витрат і не може бути вирішена миттєво. При цьому необхідне комплексне врахування соціально-економічних, правових і політичних аспектів інформатизації суспільства, всебічне використання організаційного, технологічного, технічного і нормотворчого досвіду, що набутий у процесі розвитку інформаційних просторів провідних країн світу.

Для вирішення проблеми створення єдиного інформаційного простору необхідно розробити такі економіко-правові засади:

- законодавчі і нормативні акти, що визначають права й обов'язки юридичних і фізичних осіб щодо формування та використання інформаційних ресурсів, засобів їх обробки і доставки;

- економічні регулятори, які б забезпечували стимулювання активного формування і використання інформаційних ресурсів.

Формування і розвиток єдиного інформаційного простору України передбачають, у першу чергу, забезпечення оперативного доступу до наявних інформаційних ресурсів і проведення роботи щодо їх залучення в єдиний інформаційний простір. Інформаційні ресурси, що знову сформовані і долучаються до єдиного інформаційного простору, мають бути на законній підставі доступні органам державної влади, суб'єктам господарювання і громадянам.

Чинні й ті, що розробляються на цей час, інформаційно-управляючі системи органів державної влади (центральні та місцеві), відомчі й міжвідомчі територіально-розподілені системи і мережі збору, обробки й розподілу інформації можуть слугувати базою впровадження нових інформаційних технологій. Вони мають забезпечити основу формування єдиного інформаційного простору України і гарантувати поєднання нових засобів інформаційних технологій з традиційними засобами поширення інформації та організації доступу до неї: друкованими й електронними засобами масової інформації, журнальними і книжковими виданнями, бібліотеками й архівами, поштою, телеграфом тощо.

В умовах, коли більшість регіонів України недостатньо оснащені сучасними засобами інформатизації, доцільно організувати систему депозитаріїв державних інформаційних ресурсів (тут термін «депозитарій» застосовується в дещо ширшому сенсі, ніж це прийнято в нормативних документах деяких відомств, що створює можливість відкритого доступу до інформації традиційними засобами, наприклад, бібліотеками різноманітного типу). Сучасний стан інформаційного простору України перешкоджає рівноправному входженню її до світового інформаційного суспільства. Робота щодо розвитку інформаційного простору в провідних країнах світу проводилася і проводиться за ініціативою і під патронажем вищих посадових осіб держави.

З урахуванням вищевикладеного може скластися не зовсім правильне враження, що розвиток інформаційного простору стримується недостатнім фінансуванням. Не можна відкидати і цю проблему, але головною є все ж таки інша. Наприклад, у

2005 р. державною контрольно-ревізійною службою України проведено державний фінансовий аудит ефективності використання коштів державного бюджету, спрямованих на виконання бюджетних програм, серед яких і заходи Національної програми інформатизації. Аудитом було встановлено, що, незважаючи на збільшення фінансування проектів інформатизації, бюджетні кошти використовуються неефективно через недосягнення кінцевого результату. Так не забезпечено виконання більшості планових завдань, рівень забезпечення потреб органів державної влади в закупівлі комп'ютерної техніки не перевищував 30% від необхідного, результат – більше 40% штатних посад потребували сучасних персональних комп'ютерів. Після перевірки було прийнято рішення переглянути Концепцію Національної програми інформатизації щодо відповідності сучасному стану інформатизації в Україні та пріоритетним напрямом її розвитку, на підставі чого ініціювати внесення змін до Закону України «Про Концепцію Національної програми інформатизації».

Нині ця ситуація поліпшилася, але наявності комп'ютерної техніки на робочому місці працівника в органах державної влади та самоврядування недостатньо для взаємодії навіть усередині організації. Взагалі в Україні галузь інформатизації ще не можна визнати задовільною й не тільки через кризові явища в економіці. Рівень інформатизації українського суспільства, порівняно з розвинутими країнами Заходу, становить лише 2–2,5%. Загальна криза та технологічне відставання поставили в скрутне становище галузі, які працюють над створенням і використанням засобів інформатизації та відповідної елементної бази [24].

Для координації зусиль усіх органів державної влади під час вирішення проблеми формування і розвитку єдиного інформаційного простору України необхідно розробити комплекс організаційних заходів, що мають визначати головні показники і етапи формування й розвитку єдиного інформаційного простору, послідовність розробки законодавчих актів і нормативних документів, зокрема стандартів, що визначають функції і права взаємодії суб'єктів цього простору, котрі стимулюють фізичних та юридичних осіб до активного формування і використання інформаційних ресурсів. Для вирішення цих питань Кабінет Міністрів України щорічно разом із проектом Закону України

«Про Державний бюджет України» на наступний рік подає на розгляд Верховної Ради України:

- доповідь про стан інформатизації України;
- завдання Національної програми інформатизації на наступні три роки;
- програма завдань з інформатизації на наступний бюджетний рік із визначенням джерел фінансування.

Перелічені документи розробляються Державним агентством з питань електронного урядування й узгоджуються з Міністерством фінансів, Міністерством економіки і Міністерством юстиції України, що відповідає ст. 9 Закону України «Про Національну програму інформатизації». Постановою Верховної Ради України затверджуються завдання Національної програми інформатизації на певний період, а розпорядженням Кабінету Міністрів України щороку затверджується перелік завдань (проектів) Національної програми інформатизації, їх державних замовників та обсягів фінансування.

У зв'язку з цим слід передбачити комплекс заходів щодо здійснення пропаганди цілей, завдань і можливостей єдиного інформаційного простору, навчання громадян основ інформаційної грамоти. Це активізує, звернення громадян і суспільства в цілому до інформаційних ресурсів, прискорить розвиток інформаційної інфраструктури країни, впорядкує ринок інформаційних ресурсів, технологій і послуг. Цей комплекс заходів має передбачати поєднання інформаційних просторів регіональних центрів з інформаційними системами центральних органів державної влади і бути основою формування інформаційної взаємодії країн Європейського Союзу та України.

Таким чином, державна політика формування і розвитку єдиного інформаційного простору України має реалізовуватися з урахуванням інтересів центральних та місцевих органів влади, юридичних і фізичних осіб, зважати на можливості міжнародного співробітництва у сфері інформаційної технології, продуктів і послуг, реальні можливості вітчизняної інформаційної індустрії в умовах ринкової економіки. Безумовно, інформаційні технології займають провідну роль у розвитку держави в цілому. Тому пріоритетними завданнями будь-якої сучасної держави є вдосконалення та розвиток сфери інформатизації суспільства.

Політика та інформація в інформаційному суспільстві – це взаємозалежні явища, що в процесі державного управління впливають одне на одне. Дійсно, якість інформації та її доступність, сучасні інформаційні технології, що радикально збільшують обсяг і швидкість поширення інформації, викликають глибокі зміни в політиці конкретної держави, роблять суттєвий вплив на характер і системи влади (точна інформація підвищує ефективність управління, дозволяє вчасно скоригувати обраний напрямок дій, відреагувати на обставини, що знову з'явилися). Водночас і політичні структури впливають на інформаційні процеси в державі, ступінь їх відкритості, процеси доставки, характер передачі споживачу. Найвідомішою і простою формою владного контролю над інформаційними процесами виступає цензура, коли держава за допомогою спеціально призначених та відповідальних перед ним чиновників «керує» змістом друкарських та інших інформаційних матеріалів.

Результативним засобом регуляції відносин між владою та інформацією служить право, що стримує свавілля як однієї, так і іншої сторони, що передбачає наявність для них взаємних стимулів і обмежень. Практика свідчить, що юридичний спосіб регуляції такого роду відносин найбільш ефективний і прийнятний для більшості членів суспільства. Він менше схильний до перекручування під час функціонування, його елементи загальновідомі і виключають довільні встановлення. Крім того, прийняття самих правових норм відбувається, як правило, у вигляді відкритого обговорення. Тому першочергова увага державної влади, політичних об'єднань і наукової громадськості повинна бути звернена до вирішення проблеми розробки концептуальних основ державної інформаційної політики і формування інформаційного законодавства України з урахуванням головних особливостей сучасного етапу розвитку української державності.

По-перше, на сьогодні в Україні здійснюються глибокі соціально-економічні і політичні перетворення з метою створення демократичної, соціальної, правової держави з ринковою економікою, що не може бути успішно реалізовано без одночасної якісної зміни інформаційного середовища, переходу до «інформаційно» відкритого суспільства.

По-друге, кардинальне реформування конституційних, політичних, соціально-економічних основ української державності без соціальних, національних та релігійних конфліктів, які спроможні породити реальну загрозу територіальній цілісності країни, можливе тільки за умови постійної тісної взаємодії влади і суспільства на основі порозуміння, взаємоповаги і ділового партнерства. Для забезпечення такої взаємодії, насамперед, необхідні постійна інформаційна взаємодія між владою і суспільством, створення відкритого інформаційного простору, без якого неможливо формування демократичного громадянського суспільства.

По-третє, йдуть складні процеси формування відносин у державі за демократичними принципами – дотримання прав людини, їх пріоритет над правами держави; конституційне обмеження влади більшості над меншістю; повага прав меншості на власну думку, її вільне вираження; верховенство закону; розподіл влади на законодавчу, виконавчу і судову; відділення місцевого самоврядування від державної влади; плюралізм думок, партій, громадських об'єднань із різноманітними програмами і статутами, що діють у рамках Конституції України. В цих умовах зберігання державної і територіальної цілісності України, її державності у вирішальній мірі обумовлено усталеністю інформаційного впливу між центром і регіонами, між усіма гілками і рівнями влади, виключенням будь-яких проявів «інформаційного сепаратизму», будь-яких спроб зруйнувати єдиний інформаційний простір країни, загальнодержавну інфраструктуру й систему національних інформаційних ресурсів.

По-четверте, нові соціально-економічні умови і відносини в суспільстві, що реально формуються в процесі реформ, обумовлюють необхідність адекватної зміни методів, форм і технологій державного управління, у цілому всієї системи державного управління. Принципово новим для України методологічним підходом до реформування системи державного управління і вирішення проблеми взаємодії (в першу чергу, інформаційної) між громадянським суспільством і владою повинно стати визначення стратегічної цілі такої реформи: формування влади демократичного типу, що орієнтована на суспільство як споживача її послуг.

Перехід до інформаційного суспільства – це найбільш раціональний шлях підвищення якості життя населення країни за

рахунок вступу України на новий шлях цивілізованого розвитку і переходу економіки на наукоємні, ресурсозберігаючі виробництва. Підставами для такого переходу є постійний рух країни від комп'ютеризації (у 60-х – 80-х рр.) до інформатизації (у 80-х – 90-х рр.) і створення розвинутого інформаційного середовища суспільства (на рубежі століть). Всім цим етапам відповідав і відповідає сьогодні певний рівень розвитку державної політики, що покликана регулювати ці процеси. Це була державна політика, що пов'язана зі створенням автоматизованих систем управління, політика інформатизації (програми інформатизації), а тепер це перетворюється у державну інформаційну політику.

Відповідно, інформаційна політика держави – це стратегічний курс держави в інформаційній сфері. Вироблення цієї політики, як правило, прерогатива політичних партій, які представлені у парламенті. Вибір курсу політики в інформаційній сфері здійснюється виборцями, а саме, шляхом голосування за певних народних депутатів, що і входять до парламенту – Верховної Ради України. Реалізація державної інформаційної політики здійснюється за допомогою механізму держави урядом, що був сформований блоком партій, який переміг на виборах. В свою чергу, питання відповідності засад державної інформаційної політики праву покладається на Конституційний Суд України та суди загальної і спеціальної юрисдикції.

Весь комплекс проблем, що існують на сьогодні в Україні, постійно потребує розробки та реалізації ефективної державної інформаційної політики. З цього приводу існують різні точки зору. Песимістичний сценарій припускає збереження негативних тенденцій, що маютьсся. Його прихильники вважають, що українська економіка не в змозі забезпечити відповідне використання інформаційних технологій, оскільки ресурси країни у міжнародному обміні обмежені, а конкуренція на світових інформаційних ринках дуже жорстка. Підсилення бар'єрів на шляху входження в ці ринки для нових країн залишають для України місце у світовому інформаційному суспільстві ближче до аутсайдерів. Конструктивно-оптимістичний сценарій передбачає структурні перетворення, що приведуть до зміцнення інформаційного потенціалу України, до розвитку інформаційних систем та мереж. Спробуємо навести декілька попередніх положень

державної інформаційної політики щодо формування інформаційного суспільства в Україні, що відповідає цьому сценарію.

Як показує досвід економічно розвинених країн, найбільшого успіху на шляху до інформаційного суспільства досягають країни, у яких держава формує і активно проводить в життя відповідну цілеспрямовану політику. Роль держави постає у створенні умов для розвитку цього процесу, до яких можна віднести:

- максимальне залучення ресурсів (кадрових, фінансових, матеріальних та ін.) до інформаційного виробництва;
- нормативно-правове і нормативно-технічне регулювання;
- підтримка проектів і програм, які демонструють можливість інформаційного суспільства;
- розвиток міжнародного інформаційного обміну і співробітництва.

Ідея інформаційного суспільства несе в собі великий інтегруючий потенціал для всієї української інформаційної інфраструктури та інформаційного виробництва. Вона включає до себе перехід від простого постачання сигналу до постачання інформаційного змісту по комп'ютерним мережам, перехід від інформації, що зберігається на електронних носіях, до інформації, що доступна в мережах. Вона також дозволяє системно підійти до розв'язання всього комплексу проблем інформаційного виробництва – економічних, технологічних, політичних тощо.

Сьогодні в Україні ні держава, ні комерційний сектор економіки повною мірою не сформулювали своєї позиції і своїх стратегічних цілей інформаційної політики в умовах становлення та розвитку інформаційного суспільства. Ті концепції і програми, що мають, вирішують ряд хоча і важливих, але приватних завдань цього напрямку. Загальнодержавна концепція повинна враховувати умови, при яких жорсткі механізми, що забезпечують уніфікацію та єдине централізоване управління всією інформаційно-телекомунікаційною інфраструктурою, зруйновані, а нові, що засновані на економічній та суспільній необхідності і створені на основі ринкових стимулів, ще не працюють у повному обсязі. Український ринок інформаційних продуктів та послуг не можна порівняти із ринками розвинутих західних країн. Необхідна його структурна реорганізація та модернізація, що потребує значних інвестицій. Необхідно більш чітко визначити,

що повинна робити держава, а що – ринкові структури. Процес розподілу відповідальності та власності між державою і ринком в інформаційній сфері ще не здобув сталих рис. Ринкові стимули поки що не в змозі забезпечити відтворення інформаційних ресурсів і технологій. Концепція державної інформаційної політики в Україні повинна виходити з цього положення, а не копіювати у всьому загальні підходи зарубіжних країн, що скеровані на удосконалення ринкових відносин, що вже давно існують, і механізмів у галузі створення та використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Шлях України до інформаційного суспільства – це шлях через стабілізацію відносин власності у інформаційній сфері, через формування регулюючих механізмів, що забезпечують захист інвесторів, виробників і споживачів інформаційних продуктів та послуг. На нашу думку, саме в цьому полягає ключова роль держави. Концепція державної інформаційної політики в умовах перехідного періоду до нової системи відносин власності повинна, на нашу думку, враховувати особливу роль і відповідальність держави. Вона повинна враховувати переваги України: вигідне географічне розташування між торговими та інформаційно-комунікаційними потоками Захід-Схід; високий професійний рівень персоналу, що зайнятий у інформаційній сфері. Як слабкі сторони, слід відмітити велику частку устаткування, яке вже морально застаріло, у основних фондах підприємств та організацій, що пов'язані з інформаційним обслуговуванням; нерівномірність розподілу по території країни інформаційного потенціалу і наукових центрів; руйнування наукових шкіл і складне фінансове становище науки; відсутність повного циклу виробництва базових засобів інформатизації (комп'ютерів і телекомунікаційного обладнання).

Під час розробки концепції необхідно мати на увазі дві категорії цілей: довгострокові і середньострокові. Існуючий стан української економіки потребує виділення також етапу першочергових заходів щодо ліквідування гострої фінансової кризи. У термінах далеких цілей можна погодитися з основними принципами розвитку інформаційної інфраструктури, до яких належать: лібералізація ринку, ліквідація обмежень на перемішування капіталів і т. ін., що були прийняті у західних програмах ін-

формаційного суспільства. В термінах середньострокових цілей необхідно користуватися власними пріоритетами. Довгострокова стратегічна ціль державної інформаційної політики України – це формування відкритого інформаційного суспільства на основі розвитку єдиного інформаційного простору цілісної держави та його інтеграції у світовий інформаційний простір з урахуванням національних особливостей і інтересів при забезпеченні інформаційної безпеки на внутрішньодержавному та міжнародному рівнях.

Для реалізації зазначеної вище стратегічної цілі необхідно переглянути пріоритети державної політики, розробити нові концептуальні підходи щодо регулювання ринку інформаційно-комунікаційних технологій, інформаційної та інвестиційної політики, розвитку інформаційного законодавства і забезпечення інформаційної безпеки.

Україні необхідні більш рішучі дії з розбудови інформаційного суспільства щоб дозволити громадянам країни повною мірою скористатися його перевагами. У зв'язку з цим органам державної влади, науковій спільноті, освітянам, підприємницьким структурам, громадським профільним організаціям в межах їх компетенції необхідно:

1. За напрямом «Державна політика у сфері розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та інформаційного суспільства в Україні»:

- забезпечити прозорість діяльності державних органів і органів місцевого самоврядування шляхом забезпечення доступу та використання інформації державного сектору, організації інтерактивного зв'язку громадян з цими органами;
- сприяти поширенню використання хмарних технологій з урахуванням міжнародного досвіду в діяльності органів влади, підприємств та організацій України;
- удосконалювати систему та методiku формування індикаторів розвитку інформаційного суспільства в Україні узгоджених зі світовими аналогами, які використовуються при розрахунку світових рейтингів країн в галузі електронного урядування та удосконалення державної системи статистики в сфері ІКТ;

- сприяти поліпшенню умов доступу до послуг інформаційно-комунікаційних технологій для осіб з обмеженими можливостями;
- активізувати діалог ЄС – Україна в напрямку розвитку інформаційного суспільства;
- сприяти розвитку системи підготовки ІТ фахівців, гармонізувати освітній процес з потребами ІТ галузі;
- сприяти створенню умов для участі українських науковців у міжнародних науково – дослідних програмах;
- поглиблювати діяльність щодо захисту прав інтелектуальної власності, як одного з факторів інтенсивного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в Україні.

2. За напрямом «Партнерство «Відкритий уряд»:

- розробити та затвердити план заходів з інформаційного супроводження реалізації Ініціативи «Партнерство «Відкритий уряд» на 2015–2016 роки та вести постійний моніторинг його виконання;
- при розробці плану заходів на 2015–2016 роки врахувати невиконані пункти попереднього Плану (40% пунктів невиконані);
- органам державної влади продовжувати активно залучати до впровадження ініціативи інститути громадянського суспільства на регіональному та місцевому рівнях.

3. За напрямом «інформаційно-комунікаційні технології – інфраструктура»:

- посилити роботу із створення Національного плану розвитку широкопasmового доступу до Інтернету (Broadband) в Україні для забезпечення рівних можливостей доступу до інформації та Е-послуг (включаючи Е-уряд) для всіх громадян в країні та пришвидшення процесів переходу до інформаційного суспільства в Україні;
- підтримати дії Кабінету Міністрів України та Державного агентства з питань електронного урядування, спрямовані на переведення на електронний документообіг державних органів та органів місцевого самоврядування, що стимулює отримання послуг та інформації від органів влади громадянами дистанційно за допомогою Інтернету, позитивно впливає на затребуваність інтернет-послуг, призво-

дить до збільшення показників інтернет-проникнення в Україні.

4. За напрямом «Е-урядування: проблеми, досягнення»:

- активніше залучати вітчизняних та міжнародних спеціалістів та експертів для розробки нормативно-правових актів у сфері електронного урядування;
- забезпечити функціонування веб-сайтів органів виконавчої влади всіх рівнів на основі єдиних стандартів та їх інтеграцію з урядовим веб-порталом;
- впровадити в промислову експлуатацію єдиний інформаційний веб-ресурс звернення громадян до органів державної влади та органів місцевого самоврядування;
- прискорити підключення центральних органів виконавчої влади до роботи з Єдиним веб-порталом надання адміністративних послуг. Оптимізувати роботу по внесенню відповідних змін до профільних Законів;
- поширювати підготовку фахівців в сфері електронного урядування, продовжити підготовку та підвищення кваліфікації персоналу органів державної влади та місцевого самоврядування за спеціальністю «Електронне урядування» та в цілому в області використання сучасних інформаційних технологій;
- прискорити впровадження системи електронної взаємодії органів виконавчої влади та удосконалення систем електронного документообігу органів державної влади;
- розробити та впровадити систему електронної взаємодії державних електронних ресурсів;
- сприяти якомога ширшому наданню послуг в електронному вигляді, підтримувати пілотні проекти, що запроваджуються Урядом щодо надання адміністративних послуг в різних регіонах України;
- запропонувати ІТ компаніям створити загальнодержавний інформаційний веб-ресурс для розміщення пропозицій ІТ компаній для впровадження проектів Е-урядування;
- проводити і в подальшому заходи щодо розповсюдження кращих практик організації роботи з надання адміністративних послуг з використанням інноваційних інформаційних технологій для керівництва дозвільних центрів та фа-

хівців з інформаційних технологій усіх регіонів України, проводити популяризацію найбільш успішних відповідних проектів в ЗМІ.

5. За напрямом «Розвиток індустрії інформаційно-комунікаційних технологій. Взаємодія держави та бізнесу»:

- сприяти внесенню змін до законодавства України щодо створення сприятливих умов розвитку інноваційних технологій у різних галузях економіки України;
- започаткувати систему надання базових знань з підприємництва для започаткування власних стартапів;
- вдосконалити законодавство в сфері електронної комерції.

Державна інформаційна політика повинна базуватися у найближчий час на нових пріоритетах. Їх можна згрупувати до п'яти ключових і трьох забезпечувальних напрямків. До ключових можна віднести наступні.

1. Створення умов для зростання інформаційної індустрії

Ця індустрія включає комплекс галузей, які виробляють різні види інформаційних продуктів та послуг. Інформаційна економіка повинна розглядатися як важливий сектор економічної активності. Реальне економічне зростання може бути забезпечено шляхом залучення інвестицій приватного сектору, створення збалансованого конкурентного середовища і розвитку інформаційної інфраструктури українського ринку інформаційно-комунікаційних технологій. Зростання використання інформаційно-комунікаційних технологій, передусім, пов'язано із залученням до його розвитку приватного сектору економіки, який вже сьогодні відіграє провідну роль у створенні, експлуатації та модернізації інформаційно-комунікаційних технологій. Зрозуміло, що ця діяльність, як і будь-яка приватна ініціатива, може успішно здійснюватися тільки за умови її рентабельності та окупності. Тому першочерговим завданням державної інформаційної політики повинно стати створення умов (у першу чергу податкових) для підприємств, залучення інвестицій у розвиток інформаційної інфраструктури.

Державним структурам всіх рівнів доцільно було б сконцентрувати зусилля на розробці та реалізації заходів стимулювання і підтримки вітчизняного підприємництва у інформаційній сфері, передусім компаній, які створюють високотехнологі-

чну і наукоємну продукцію, а також підприємств, які реалізують інновації та надають послуги населенню з використанням комп'ютерних мереж. З цього приводу необхідно прийняття законодавчих заходів щодо підтримки вітчизняних постачальників послуг і виробників комп'ютерного та телекомунікаційного обладнання, удосконалення форм залучення інвестицій у проекти інформатизації. Держава повинна створити для підприємців (особливо для малих структур) умови, що полегшують отримання фінансових коштів, створити ефективні та різноманітні механізми надання цих коштів та кредитування.

Найважливішим питанням для подальшого зростання та покращення якості послуг є створення та підтримка необхідного конкурентного середовища на ринку інформаційно-комунікаційних технологій та у всіх секторах інформаційної інфраструктури. Необхідно удосконалювати порядок ліцензування в галузі надання інформаційних послуг з використанням Internet та сертифікації обладнання, що використовується в мережі.

Наступне завдання полягає в розвитку інфраструктури українського ринку інформаційно-комунікаційних технологій та електронної торгівлі, полегшення інформаційної прозорості українського ринку інформаційно-комунікаційних технологій. Слід більш активніше стимулювати впровадження електронного документообігу під час здійснення та використання угод, прийняти єдині стандарти розробки та сертифікації систем електронного цифрового підпису та шифрування даних. Україна повинна брати активну участь у розвитку систем електронної торгівлі. Ці системи важливі не тільки як галузі застосування інформаційно-комунікаційних технологій, але вони також сприяють розвитку торгівлі. Наше розуміння ролі та значення системи електронних торгів не відповідає сучасним тенденціям, внаслідок чого в цьому напрямку ми починаємо стратегічно відставати. Вважаємо, що державі необхідно взяти на себе функції розробок стандартів і визначення їх пріоритетності у тих галузях, де центральні структури є користувачами інформаційних систем та послуг, зокрема, при державних закупівлях інформаційних ресурсів та систем.

2. Покращення доступу населення до інформаційної інфраструктури та мережевих послуг

Темпи формування інформаційного суспільства в Україні безпосередньо залежать від створення необхідних технологічних, економічних і соціально-культурних передумов для залучення активної частини населення щодо використання ІКТ. Для цього можуть бути залучені також ресурси, що направляються із місцевого бюджету на розвиток бібліотечної мережі. Використання бібліотечної мережі – найбільш ефективний шлях забезпечення масового доступу населення до інформаційного багатства країни і світової спільноти. Ще одним резервом полегшення доступу до мережі для громадян України є розвиток служб пошуку, відбору та постачання інформації із мережі за вимогою користувача на українській чи російській мові, покращення довідково-інформаційного обслуговування та навігації у мережі.

Під час формування нової тарифної сітки щодо сплачування телефонних мереж органам державної влади слід враховувати необхідність надання доступу до Internet для всіх категорій населення, незалежно від соціального положення, місця проживання, віку і т. ін. Учні та соціально незахищені верстви населення повинні здобути можливість роботи в мережі у мінімальному обсязі, що гарантується, та по цінам, що їх влаштовують.

3. Створення умов для розвитку базових навичок щодо використання можливостей, які надаються інформаційним суспільством.

З боку держави необхідна підтримка та стимулювання соціально значущих проектів використання мережевих технологій у бібліотеках, вузах, школах. Слід включити у навчальні програми на всіх рівнях освіти питання використання мережевих технологій, сприяти підвищенню комп'ютерної грамотності населення, його інформованості щодо можливостей та ресурсів Internet, засвоєння переваг інформаційного обміну у всіх сферах діяльності людини та суспільства.

4. Підтримка наукових досліджень та соціально значущих застосувань інформаційно-комунікаційних технологій.

У даному напрямку державі слід передусім створити умови для проведення науково-дослідницьких робіт в галузі критичних інформаційних технологій. Це означає підтримку перспективних вітчизняних досліджень та розробок в галузі ІКТ, стимулювання інноваційних застосувань ІКТ у всі сфери життя, по-

кращення доступу до ризикового фінансування, реформування структури наукових організацій і формування дослідницьких центрів світового класу.

5. Розвиток інформаційно-телекомунікаційних систем та формування інформаційних ресурсів в інтересах державного управління.

Необхідно підвищити ефективність використання державних інформаційних ресурсів та систем шляхом: покращення доступу до державної інформації, удосконалення процедур надання послуг, підтримки державних інформаційних центрів.

Важливим резервом покращення стану справ в цій галузі є розвиток електронної взаємодії між органами державної влади на центральному, регіональному, місцевому рівнях і створення інтегрованої, орієнтованої на користувача, системи державних інформаційних послуг на основі інформаційно-телекомунікаційної системи державних структур. Необхідно забезпечити прямий доступ громадян та державних службовців до державної інформації, послуг через інформаційні мережі, покращити доступність державних реєстрів, кадастрів та статичних баз даних, використовувати електронні комунікації для проведення тендерів у рамках державних закупівель. Найважливіше завдання в цій галузі – це забезпечення доступності комп'ютерної інформації через комп'ютерні мережі, створення загальнодоступних сайтів та підключення до мережі відкритих суспільно-значущих державних інформаційних ресурсів.

Реалізація зазначених систем дозволить здійснити інтеграцію інформаційних ресурсів держави, підвищить сталість державних інформаційних систем, сформувати систему інформаційної підтримки прийняття органами державної влади рішень як у сфері управління економікою, так і в галузі забезпечення безпеки особистості, суспільства і держави. Державне управління повинно базуватися на сучасних технологіях і методах управління, тому роль перспективних інформаційно-аналітичних технологій у вдосконаленні праці управлінців дуже значна.

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть основні нормативно-правові акти, які регулюють сферу інформаційних відносин в Україні.
2. Які основні принципи забезпечення інформаційної безпеки в Україні?
3. У чому полягає принципова відмінність понять «державне управління» і «державний менеджмент»?
4. Як Ви розумієте поняття «інформатизація» у контексті трансформацій суспільного розвитку та інформаційних процесів?
5. Які існують проблемні питання щодо розвитку інформаційного суспільства в Україні?
6. Які пріоритетні завдання стоять перед Україною на шляху розбудови інформаційного суспільства?
7. Чому європейський вектор інформаційної політики на сьогодні стає пріоритетним у побудові взаємовідносин України і світової спільноти?

РОЗДІЛ 3.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Сучасний етап побудови та розвитку ефективної держави потребує запровадження нових форм налагодження комунікативної взаємодії органів державної влади з громадськістю. Однією із таких форм є державно-управлінська комунікація, яка спрямована на активізацію громадської участі та забезпечення зворотного спілкування у процесах реалізації державної політики.

Комунікація зумовлює виникнення нових інформаційних зв'язків, структур та механізмів впливу на розвиток сучасного суспільства, а відтак це приводить до зміни функцій формування та реалізації державної політики. Комунікація впливає на всі без виключення сфери суспільного життя, у зв'язку з чим постає значна кількість проблемних питань в межах сучасної державно-управлінської науки. Серед таких питань найбільш актуальними є ті, які стосуються дослідження специфіки впливу комунікативних процесів на розвиток сучасного суспільства, що в кінцевому результаті приводить до трансформації різних ціннісних систем, на яких базуються відповідні ідеологічні доктрини формування державної політики. Актуальним завданням є створення системи спілкування населення з керівництвом держави та розробка чіткої стратегії розвитку державного управління з його подальшим вдосконаленням у напрямку вирішення нагальних суспільних проблем з урахуванням інтересів усіх соціальних груп у суспільстві.

Державна комунікація є регулюючим і координуючим механізмом у взаємовідносинах держави і суспільства, забезпечуючи стабільність та ефективність функціонування суспільного організму в цілому. Державна комунікація покликана виконувати такі функції:

- **консервативну**, спрямовану на збереження статусу державної системи, що сприяє стабільному існуванню соціального організму;
- **координуючу**, покликану забезпечувати координацію владних впливів суб'єкта управління відповідно до параметрів об'єкта управління, з їх можливими змінами;
- **інтегруючу**, пов'язану зі здійсненням такої державної політики, яка б враховувала інтереси всіх елементів суспільної системи, сприяла виробленню і прийняттю узгоджених управлінських рішень;
- **мобілізаційну**, спрямовану на забезпечення легітимності існуючого громадського порядку, отримання підтримки і схвалення суспільства щодо прийнятих управлінських рішень;
- **соціалізуючу**, пов'язану із засвоєнням у процесі інформаційного обміну соціально-політичних норм, цінностей і традицій держави, підвищенням рівня політичної компетентності громадян.

Для сучасної України найважливішою є функція зниження соціальної напруженості, яка покликана забезпечити подальший рух у галузі демократичних перетворень.

Аналізуючи зміст управлінської комунікації, варто виходити з того, що вона забезпечує багатовекторну направленість взаємодій між органами державної влади; між органами державної влади та громадськістю; між органами державної влади та політичними інститутами; між інститутами громадянського суспільства. Такий підхід до розуміння змісту державно-управлінської комунікації підтверджується і дослідженнями професора Л. Пая, який під нею розумів «не односторонню направленість сигналів від еліт до натовпу, а весь діапазон неформальних комунікативних процесів у суспільстві, які здійснюють вплив на політику, оскільки повноцінне життя суспільства було б не можливим без цих комунікативних методів».

Для більш детального розуміння змісту управлінської комунікації можна навести концепцію Дж. Гербнера, яка характеризує її як структурну складову реалізації державної політики і нагадує собою певну формулу «того (1), хто сприймає певну подію

(2) – і реагує (3) на ситуацію (4) – шляхом використання певних засобів (5), – щоб зробити доступним матеріал (6), – у тій чи іншій формі (7) – та обставинах (8) – які передають зміст (9) – з певними наслідками (10)». Розроблена вченим комунікативна модель характеризує гнучкість комунікативних форм, до яких можуть вдаватись органи державної влади відповідно до певної комунікативної ситуації – від сприйняття певних повідомлень та запровадження комунікативних засобів на їх реагування. У такий спосіб дана модель характеризує послідовний процес «сприйняття події – створення повідомлення – сприйняття повідомлення».

У загальнометодологічному відношенні термін управлінська комунікація описує певні процеси руху інформації у сфері державно-управлінської діяльності, відповідні комунікативні структури інформування громадськості включаючи певні тексти повідомлень, які забезпечують вплив органів державної влади на життєдіяльність суспільства та ефективність реалізації державної політики. При цьому, надзвичайно важливо акцентувати увагу на інституціональному змісті державно-управлінської комунікації, як важливої складової реалізації державної політики. Це безпосередньо ставить питання про функціональне призначення управлінської інформації як окремого механізму розроблення та прийняття відповідних державно-управлінських рішень. З огляду на вищезазначене, державно-управлінська комунікація забезпечує налагодження інформаційно-комунікативних процесів у сфері державного управління, оскільки з функціональної точки зору вона відповідає за прийоми та методики передачі державно-управлінської інформації, що тим самим забезпечує структурування діяльності органів державної влади та форми їх взаємодії з інститутами громадянського суспільства. У такий спосіб, державно-управлінська комунікація забезпечує формування громадянської думки на основі врахування інформаційних потреб на інтересів громадськості як основного суб'єкта контролю за реалізацією державної політики.

Також варто враховувати і той факт, що державно-управлінська комунікація стосується не лише функціонування структурних підрозділів органів державної влади та їх взаємодії з громадськістю, але й між державами. У цьому контексті можна ідентифікувати два рівні державно-управлінської комунікації:

внутрішній рівень, який стосується як структурної взаємодії органів державної влади, так і їх взаємодії з громадськістю та *зовнішній* рівень, який стосується взаємодії як держав, так і їх інституційних структур у напрямку реалізації зовнішньої політики. На думку науковця В.В. Латинова «зовнішня державно-управлінська комунікація у сучасному світі все більше перетворюється із підпорядкованого елемента політики у її творця виступаючи важливим джерелом державно-управлінської соціалізації громадян, сприяє оволодінню державно-управлінськими знаннями, установками, цінностями та формами державно-управлінської участі громадян у реалізації державної політики». З огляду на це, можна стверджувати, що сутнісною складовою комунікативних процесів у сфері формування та реалізації державної політики є передача, обмін семантично значимими контекстами інформації у процесі здійснення державно-управлінської діяльності.

В межах зовнішньої державно-управлінської комунікації важливу роль відіграє поняття *«стратегічно значимої інформації»* для реалізації державної політики. Під нею варто розуміти всю сукупність повідомлень, які впливають на стан системи державного управління та практичну діяльність її інституційних структур. Варто також відзначити, що не будь-яка державно-управлінська інформація носить характер семантично значимої, до прикладу повідомлення про певні події у країнах «третього світу» навряд ви відграватимуть стратегічну роль в умовах модернізації системи державного управління окремої держави, якщо це зачіпатиме їх внутрішньополітичні національні та державні інтереси.

В сучасних умовах суспільного розвитку державно-управлінська комунікація є важливим інструментом демократизації процесів реалізації державної політики. У даному напрямку особливої ваги набуває встановлення зворотного зв'язку з громадськістю, публічного діалогу, партнерських стосунків органів влади та інститутів громадянського суспільства, підвищення ефективності механізму залучення громадськості до розроблення та реалізації державної політики, налагодження системності у здійсненні політичних комунікацій, розробка Закону про державну комунікативну політику – питання першочергової ваги, від

яких залежатимуть усі подальші дії влади. Загалом державно-управлінська комунікація включає різні цілі та методи інформаційно-комунікативного обміну, інституційні структури та суб'єкти, параметрів вирішення конкретних завдань у сфері державної політики. Її детальний аналіз дозволяє конкретизувати основні структурні елементи властиві відповідним процесам обміну інформацією у сфері державно-управлінської діяльності. Зміст такої структури досить чітко можна простежити виходячи із концепції Г. Лассуелла, який конкретизував її основні елементи, сформулювавши відповідь на основні питання:

- Хто дає інформацію?
- Що говорить?
- Який канал передачі інформації?
- Кому говорить?
- З яким ефектом?

Особливий інтерес у контексті дослідження структури державно-управлінської комунікації становить концепція канадського вченого Дж. Томсона. В межах якої ним розроблено складну структуру інформаційно-комунікативних процесів у сфері державно-управлінської діяльності, складовими якої виступають:

1. *Семантичний* (розкриває залежність процесів передачі інформації та виникнення комунікації між суб'єктами від вживаних знаково-мовних форм). Саме тому органи державної влади у своєму арсеналі мають володіти такими інституційними структурами, які б запроваджували відповідні мовні форми, для подолання протиріч між спеціалізованими та неспеціалізованими споживачами урядової інформації. Саме тому державно-управлінська інформація має бути багатозначною, лінгвістично різнобічною і при цьому семантично цілісною.

2. *Технічний* (включає різні технічні засоби, які забезпечують реалізацію інформаційно-комунікативних процесів) є важливою складовою інформаційної діяльності органів державної влади, оскільки забезпечує функціонування спеціальних організаційних структур, кадрових центрів, які відповідають за технології збереження та передачі інформації, гарантуючи тим самим адекватність відповідних комунікативних повідомлень та їх просування у всій державно-управлінській вертикалі. Органи державної влади мають володіти необхідною кількістю каналів для поширення офіційної

інформації у формі мовних (брифінгів, інтерв'ю керівників), паперових (урядові бюлетені, публікації у газетах та журналах), візуальних та електронних (канали державного телебачення, національні та регіональні системи зв'язку тощо), які забезпечують безперервну комунікацію зі своїми громадянами.

3. *Інфлуєнтальний* (забезпечує ступінь впливу інформації на людську свідомість) рівень інформаційно-комунікативної діяльності держави визначає джерела, передумови та фактори ефективності функціонуючих на інформаційному ринку ідей та уявлень про систему державного управління. Саме тому, на думку вченого, для підвищення ефективності своєї діяльності у даному напрямку окремі суб'єкти державно-управлінської практики мають керуватись уявленнями адресної подачі інформації, враховуючи особливості аудиторії, яка має справу з певними повідомленнями. Позиціоновані лозунги та заклики мають відповідати умовам соціального середовища, орієнтуватись на діючі у груповій та масовій свідомості традиції та звичаї, домінуючі стереотипи та звички. Саме ці рівні, на думку вченого, дозволяють виявити та найбільш детально описати основні компоненти державно-управлінської комунікації, які забезпечують умови ефективної взаємодії суб'єктів державно-управлінської діяльності з їх безпосередніми партнерами.

Для результативності та безпосередньої ефективності діяльності органів державної влади важливу роль відіграють суб'єкти державно-управлінської комунікації, які відповідають за взаємодію із громадськістю. До таких суб'єктів традиційно належать всі ті, хто впливає на формування громадської думки, серед них: офіційні інститути держави (представлені їх лідерами та керівниками, а також інформаційними відділами по зв'язках з громадськістю); державні (національні засоби масової інформації (ЗМІ); незалежні та опозиційні ЗМІ; корпоративні структури (органи партій, громадських об'єднань, професійні політичні рекламні агентства та ін.); зарубіжні ЗМІ. Безпосередня взаємодія цих суб'єктів державно-управлінської комунікації забезпечує формування інформаційно-комунікативної системи реалізації державного управління. Слід особливо відзначити, що саме завдяки діяльності цих інституційних структур розробляються та успішно впроваджуються відповідні державно-управлінські

стратегії. Саме на них покладається функціональне завдання інформування та налагодження комунікативної взаємодії між органами державної влади та громадськістю. Його реалізація має відповідні функції, серед яких:

- *мобілізаційна* (включає агітацію та пропаганду) являє собою способи інформаційного контролю за людьми надаючи їх політичним діям соціальної спрямованості.

- *маркетингова* (представлена методиками паблік рілейшнз та політичною рекламою) забезпечує формування синхронної інформації, яка відповідає реальним потребам громадян і спрямована на надання громадянам необхідної інформації, в якій вони мають реальну потребу.

Слід відзначити, що маркетингова функція державно-управлінської комунікації безпосередньо пов'язана з із структурою розуміння інформаційних потреб громадян у сфері реалізації державної політики. Така інформація викликає у громадян найвищий рівень довіри, впливає на їх ставлення до інститутів публічного управління та до здійснюваної ними політики, а відтак слугує основою для реалізації відповідних державно-управлінських стратегій. Маркетингова форма державно-управлінської комунікації притаманна країнам з демократичними режимами, які здійснюють відкриту державну політику. Така форма комунікації на думку М.Г.Анохіна традиційно характеризує прихід до влади опозиційних сил та їх активний вплив на формування та реалізацію публічної політики.

Слід відзначити, що способи державно-управлінської комунікації залежать від форм політичної організації суспільства та відповідних ним політичних режимів. Наприклад, при тоталітарних режимах основним засобом здійснення державно-управлінської комунікації стають неформальні засоби передачі інформації. Це, здебільшого, обумовлюється втратою довіри громадян до офіційних джерел інформації, що безпосередньо приводить до посилення ролі різних неформальних засобів інформації (форм міжособистісного спілкування), до яких належать чутки, плітки, анекдоти, графіті, навіть шаржі. Саме завдяки таким засобам комунікації формується негативне ставлення до діяльності органів державної влади та посилюється недовіра до їх інститутів.

Загалом, управлінська комунікація є механізмом упорядкування інформаційних процесів у всіх сферах суспільного життя. У такому розумінні вона вносить певну структурованість у функціонування інформаційних потоків, яка завжди чітко детермінується певними ідеологічними установками притаманними для різних сфер суспільного життя. Виходячи із цього, можна виокремити основні рівні державно-управлінської комунікації у процесі реалізації державної політики. До них зокрема належить: виявлення інформаційних масивів та потоків, необхідних для ефективної реалізації державної політики; збір та оброблення даних необхідних для прийняття відповідних державно-управлінських рішень та оцінки їх результативності; збереження, розподіл та контроль за інформацією на каналах її поширення.

Інформаційна відкритість органів влади є індикатором рівня демократії в суспільстві. Тому пряма взаємозалежність відкритості влади та довіри до неї є вагомим причиною для того, щоб приділяти постійну увагу комунікативній діяльності в умовах розвитку інформаційного суспільства. Для того, щоб люди довіряли владі, вони мають бути поінформовані про актуальну діяльність і плани на майбутнє. Такі самі передумови для довіри ставить перед громадою і влада. Від цього залежить комфорт пересічного члена громади, його впевненість у майбутньому, а отже, стабільність та передбачуваність стосунків з владою.

Питання для самоконтролю:

1. Як ви розумієте поняття державно-управлінська комунікація?
2. Які виклики стоять перед сучасними управлінцями і умовах глобалізації?
3. Якими є політико-правові умови забезпечення доступу громадян до офіційної інформації?
4. Проаналізуйте основні перешкоди на шляху формування нового типу комунікативних відносин між державою і громадянином.
5. Чому європейський вектор інформаційної політики на сьогодні стає пріоритетним у побудові взаємовідносин України і світової спільноти?

РОЗДІЛ 4.
**ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ДЕРЖАВНЕ
УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ РОЗВИТКУ
ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА»**

МОДУЛЬ 1.
**ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА
НА ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ПАРАДИГМИ
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**

Практичне заняття 1.
**ІНФОРМАЦІЙНА СФЕРА УКРАЇНИ:
ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ РОЗВ'ЯЗАННЯ**

Практичне заняття дозволить слухачам поглибити знання з сучасного стану інформаційної сфери України.

Мета практичного заняття – проаналізувати сучасний стан інформаційної сфери України.

Завдання практичного заняття – визначити сучасний стан інформаційної сфери України та окреслити проблеми, що виникають на шляху розвитку.

Методичні рекомендації з підготовки та виконання практичних занять:

- зверніть особливу увагу та запропонуйте шляхи можливого практичного розв'язання проблем в інформаційній сфері;
- зверніть особливу увагу на «Положення» відповідних органів, а також законодавчий супровід їх роботи;

Методичні та дидактичні матеріали для виконання практичних завдань.

1. Державне управління: підручник : у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. При Президентові України ; ред. кол. : Ю.В. Ковбасюк (голова), К.О. Ващенко (заст. голови), Ю.П. Сурмін

(заст. голови) [та ін.]. – К. ; Дніпропетровськ : НАДУ, 2012. – Т.1. – 564 с.

2. Інформаційна складова державної політики та управління: монографія / Заг ред.: д.держ.упр., проф. Н.В.Грицяк. — К. : НАДУ, 2015. — 322 с.
3. Методичні рекомендації до проведення практичних занять з дисципліни «Інформаційна політика в Україні» / [Н.В. Грицяк, А.І. Семенченко, Л.В. Литвинова, С.В. Соловйов]. – К. : НАДУ, 2014. – 48 с.

Регламент проведення практичного заняття:

- при підготовці до практичного заняття і під час його проведення слухачі працюють у групах для виконання Завдань 1.3;
- після виконання завдань практичного заняття кожна група доповідає про результати проведеної роботи, відбувається колективне обговорення доповідей груп;
- час, який відводиться на презентацію виконаного завдання, складає 15 хвилин (з них 10 хвилин – доповідь, 5 хвилин – її обговорення).

Навчальні цілі (перелік умінь, навичок і знань, що мають бути здобуті на практичному занятті):

- розкрити основні тенденції та перспективи розвитку інформаційної сфери України;
- визначити найбільш актуальні проблеми державного управління цією сферою;
- запропонувати шляхи їх розв'язання;
- визначити центральні органи виконавчої влади України в галузі інформації;
- проаналізувати їх діяльність;
- виявити і розкрити проблеми, що заважають їм ефективно виконувати свої обов'язки.

Комплект індивідуальних завдань до практичного заняття.

Завдання 1.1.

1. Визначте основні складові інформаційної сфери в Україні.
2. Вкажіть центральний орган, який відповідає за їх розвиток.
3. Зазначте тенденції та перспективи їх розвитку.
4. Аргументуйте свою відповідь.

Завдання 1.2.

1. Виберіть центральний орган виконавчої влади України в галузі інформації.
2. Назвіть основні напрями діяльності даного органу державної влади.
3. Виявіть основні проблемні сфери його діяльності.
4. Запропонуйте шляхи вирішення цих проблем.
5. В чому полягає основне протиріччя розвитку зв'язків з громадськістю?

Завдання 1.3.

1. Назвіть найбільш актуальні проблеми, які існують в інформаційній сфері України.
2. Запропонуйте шляхи їх вирішення.
3. Відзначте проблеми в інформаційній сфері, з якими Вам доводиться зіштовхуватися у Вашій професійній діяльності.
4. Зазначте, як Ви їх вирішуєте.

Практичне заняття 2.

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Практичне заняття дозволить слухачам покращити знання сучасного зарубіжного досвіду державного регулювання інформаційної сфери у контексті побудови інформаційного суспільства.

Мета практичного заняття – проаналізувати сучасний зарубіжний досвід державного регулювання інформаційної сфери у контексті побудови інформаційного суспільства.

Завдання практичного заняття – визначити основні положення державного регулювання європейських країн у контексті побудови інформаційного суспільства.

Методичні рекомендації з підготовки та виконання практичних занять:

- зверніть особливу увагу європейський досвід побудови інформаційного суспільства;
- зазначте, які його аспекти є актуальними для України.

Методичні та дидактичні матеріали для виконання практичних завдань.

1. Державне управління: підручник : у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. При Президентові України ; ред. кол. : Ю.В. Ковбасюк (голова), К.О. Ващенко (заст. голови), Ю.П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. – К. ; Дніпропетровськ : НАДУ, 2012. – Т.1. – 564 с.
2. Інформаційна складова державної політики та управління: монографія / Заг ред.: д.держ.упр., проф. Н.В.Грицяк. — К. : НАДУ, 2015. — 322 с.
3. Методичні рекомендації до проведення практичних занять з дисципліни «Інформаційна політика в Україні» / [Н.В. Грицяк, А.І. Семенченко, Л.В. Литвинова, С.В. Соловйов]. – К. : НАДУ, 2014. – 48 с.

Регламент проведення практичного заняття:

- a. при підготовці до практичного заняття і під час його проведення слухачі працюють у групах для виконання Завдань 2.3;
- b. після виконання завдань практичного заняття кожна група доповідає про результати проведеної роботи, відбувається колективне обговорення доповідей груп;
- c. час, який відводиться на презентацію виконаного завдання, складає 15 хвилин (з них 10 хвилин – доповідь, 5 хвилин – її обговорення).

Навчальні цілі (перелік умінь, навичок і знань, що мають бути здобуті на практичному занятті):

- проаналізувати сучасний зарубіжний досвід державного регулювання інформаційної сфери у контексті побудови інформаційного суспільства;
- виокремити його основні складові;
- проаналізувати основні аспекти правового регулювання інформаційної сфери зарубіжних країн.

Комплект індивідуальних завдань до практичного заняття.

Завдання 2.1.

1. Виокремте основні етапи побудови інформаційного суспільства Європейським Союзом
2. Охарактеризуйте їх найбільш важливі аспекти.

3. Зазначте ті з низ, які на вашу думку, можуть бути ефективно застосовані в процесі формування інформаційного суспільства в Україні.

Завдання 2.2.

1. Назвіть основні аспекти правового регулювання інформаційної сфери зарубіжних країн.
2. Виокремте основні проблеми в даній сфері.

Завдання 2.3.

1. Перерахуйте загальні аспекти регулювання інформаційної сфери зарубіжних країн.
2. Визначте, у чому полягає їх актуальність для України, а також для Вашої професійної діяльності.

Практичне заняття 3.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

Практичне заняття дозволить слухачам ознайомитись з нормативно-правовою базою України, що регулює функціонування інформаційної сфери в Україні.

Мета практичного заняття – проаналізувати закони України, які регулюють доступ до інформації, зміст інформації, концентрацію засобів масової інформації; електронний документообіг.

Завдання практичного заняття – скласти перелік законів України, які регулюють доступ до інформації, концентрацію засобів масової інформації та електронний документообіг.

Методичні рекомендації з підготовки та виконання практичних занять:

- зверніть особливу увагу на застосування відповідних законів України у Вашій професійній діяльності та зазначте можливі проблеми, які цим зумовлені.

Методичні та дидактичні матеріали для виконання практичних завдань.

1. Державне управління: підручник : у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. При Президентові України ; ред. кол. : Ю.В. Ковба-

сюк (голова), К.О. Ващенко (заст. голови), Ю.П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. – К. ; Дніпропетровськ : НАДУ, 2012. – Т.1. – 564 с.

2. Інформаційна складова державної політики та управління: монографія / Заг ред.: д.держ.упр., проф. Н.В.Грицяк. — К. : НАДУ, 2015. — 322 с.
3. Методичні рекомендації до проведення практичних занять з дисципліни «Інформаційна політика в Україні» / [Н.В. Грицяк, А.І. Семенченко, Л.В. Литвинова, С.В. Соловйов]. – К. : НАДУ, 2014. – 48 с.
4. Методичні рекомендації до самостійної роботи з теми: «Комунікативна політика в органах державної влади» / Уклад.: Т.В.Джига, А.В.Баровська. – К.: Вид-во НАДУ, 2007. – 36 с.

Регламент проведення практичного заняття.

- a. при підготовці до практичного заняття і під час його проведення слухачі працюють у групах для виконання Завдань 3.4.;
- b. після виконання завдань практичного заняття кожна група доповідає про результати проведеної роботи, відбувається колективне обговорення доповідей груп;
- c. час, який відводиться на презентацію виконаного завдання, складає 15 хвилин (з них 10 хвилин – доповідь, 5 хвилин – її обговорення).

Навчальні цілі (перелік умінь, навичок і знань, що мають бути здобуті на практичному занятті):

- ознайомитись і проаналізувати закони України, які регулюють доступ до інформації, зміст інформації, концентрацію засобів масової інформації; електронний документообіг;
- розкрити їх основні положення;
- зазначити сучасні проблеми їх застосування.

Комплект індивідуальних завдань до практичного заняття.

Завдання 3.1.

1. Назвіть закони України, які регулюють доступ до інформації в Україні.
2. Наведіть відповідні статті цих законів.
3. Вкажіть, які існують обмеження їх застосування.

Завдання 3.2.

1. Назвіть закони України, які регулюють концентрацію засобів масової інформації в Україні.
2. Наведіть відповідні статті цих законів.
3. Вкажіть, які існують обмеження їх застосування.
4. Виокремте основні проблеми в даній сфері.

Завдання 3.3.

1. Назвіть закони України, які регулюють електронний документообіг.
2. Вкажіть, які існують обмеження їх застосування.
3. Виокремте основні проблеми в даній сфері.

Завдання 3.4.

1. Назвіть закони України, які гарантують свободу слова та інформації в Україні.
2. Наведіть відповідні статті цих законів.
3. Вкажіть, які існують обмеження їх застосування.

Практичне заняття 4.

ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Практичне заняття дозволить слухачам ознайомитись із загальносистемними принципами впровадження електронного урядування в Україні.

Мета практичного заняття – розкрити сутність і значення сучасного етапу впровадження електронного урядування в Україні.

Завдання практичного заняття – визначити теоретико-методологічні, організаційні та інституційні основи електронного урядування

Методичні рекомендації з підготовки та виконання практичних занять.

- зверніть особливу увагу на основні аспекти запровадження електронного уряду у Вашій професійній діяльності та зазначте можливі проблеми, які цим зумовлені.
- запропонуйте конкретні шляхи розв'язання цих проблем.

Методичні та дидактичні матеріали для виконання практичних завдань.

1. Державне управління: підручник : у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. При Президентіві України ; ред. кол. : Ю.В. Ковбасюк (голова), К.О. Ващенко (заст. голови), Ю.П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. – К. ; Дніпропетровськ : НАДУ, 2012. – Т.1. – 564 с.
2. Інформаційна складова державної політики та управління: монографія / Заг ред.: д.держ.упр., проф. Н.В.Грицяк. — К. : НАДУ, 2015. — 322 с.
3. Методичні рекомендації до проведення практичних занять з дисципліни «Інформаційна політика в Україні» / [Н.В. Грицяк, А.І. Семенченко, Л.В. Литвинова, С.В. Соловйов]. – К. : НАДУ, 2014. – 48 с.

Регламент проведення практичного заняття.

- a. при підготовці до практичного заняття і під час його проведення слухачі працюють у групах для виконання Завдань 4.1.;
- b. після виконання завдань практичного заняття кожна група доповідає про результати проведеної роботи, відбувається колективне обговорення доповідей груп;
- c. час, який відводиться на презентацію виконаного завдання, складає 15 хвилин (з них 10 хвилин – доповідь, 5 хвилин – її обговорення).

Навчальні цілі (перелік умінь, навичок і знань, що мають бути здобуті на практичному занятті):

- ґрунтовно проаналізувати, які складові електронного урядування зустрічаються та застосовуються у практичній діяльності слухачів.

Комплект індивідуальних завдань до практичного заняття.

Завдання 4.1.

1. Назвіть основні елементи запровадження електронного уряду у Вашій організації.
2. Визначте рівень їх застосування.
3. Назвіть основні проблеми, які існують у Вашій організації, і заважають ефективно впроваджувати електронний уряд.
4. Наведіть шляхи їх вирішення.

Завдання 4.2.

1. Виділіть основні етапи впровадження електронного урядування в Україні
2. Охарактеризуйте їх та визначте ступінь їх ефективності.
3. Запропонуйте наступні кроки, які слід зробити Україні на шляху до електронного урядування.
4. Аргументуйте свою відповідь.

МОДУЛЬ 2: КОМУНІКАЦІ ТА СПІВРОБІТНИЦТВО В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Практичне заняття 1. КОМУНІКАЦІ ТА СПІВРОБІТНИЦТВО В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Практичне заняття дозволить слухачам сформувавши уявлення про міжкультурні аспекти комунікації в інформаційному суспільстві та перспективи їх розвитку.

Мета практичного заняття – проаналізувати сучасний стан міжкультурних комунікацій в умовах розвитку інформаційного суспільства.

Завдання практичного заняття – сформувавши уявлення про міжкультурні аспекти комунікації в інформаційному суспільстві.

Методичні рекомендації з підготовки та виконання практичних занять.

- підготовка матеріалів з аналізу сучасного стану міжкультурних комунікацій в умовах розвитку інформаційного суспільства здійснюється слухачами самостійно протягом встановленого часу під час підготовки до проведення практичного заняття.

Методичні та дидактичні матеріали для виконання практичних завдань:

- при виконанні практичних завдань доцільно використовувати лекційний матеріал, особливо послідовність дій при підготовці та оформленню результатів опрацювання матеріалу;
- при підготовці до практичного заняття і під час його проведення слухачі працюють самостійно та в групах для виконання Завдання 1.3;

Регламент проведення практичного заняття:

При підготовці до практичного заняття і під час його проведення слухачі:

- під керівництвом викладача розв'язують типові завдання за темою практичної роботи, вивчають шляхи вирішення завдання та опановують їх на практиці (20–30 хвилин);
- працюють самостійно для виконання Завдання 1.1, 1.2 та у групах для виконання Завдання 1.3 (час виконання – 20 хвилин);
- після виконання завдань практичного заняття кожна група (обраний викладачем представник або представники групи) доповідає про результати проведеної роботи, відбувається колективне обговорення доповідей груп;

Час, який відводиться на презентацію виконаного завдання, складає 15 хвилин (з них 10 хвилин – доповідь, 5 хвилин – її обговорення).

Навчальні цілі (перелік умінь, навичок і знань, що мають бути здобуті на практичному занятті):

- розкрити основні тенденції та перспективи розвитку інформаційно-комунікативних процесів;
- визначити найбільш актуальні комунікативні проблеми державного управління;
- запропонувати шляхи їх розв'язання;
- проаналізувати комунікативну діяльність державних органів в умовах розвитку інформаційного суспільства;
- виявити і розкрити проблеми, що заважають ефективно виконувати свої обов'язки.

Комплект індивідуальних завдань до практичного заняття

Завдання 1.1.

1. Визначте основні види комунікацій.
2. Розкрийте поняття «міжкультурні комунікації».
3. Зазначте тенденції та перспективи їх розвитку.
4. Аргументуйте свою відповідь.

Завдання 1.2.

1. Виявіть основні проблемні сфери комунікативної сфери в умовах розвитку інформаційного суспільства.
2. Запропонуйте шляхи вирішення цих проблем.
3. Розкрийте основні протиріччя розвитку міжкультурних комунікацій в умовах розвитку інформаційного суспільства.

Завдання 1.3.

1. Знайдіть через WEB-мережу сайт органу державної влади європейської країни.
2. Проаналізуйте способи подачі інформації та особливості комунікативної взаємодії певної країни.
3. Знайдіть відмінності та загальні способи комунікативних обмінів.
4. Аргументуйте свою відповідь.

Практичне заняття 2.

МІЖКУЛЬТУРНІ ФАКТОРИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Практичне заняття дозволить слухачам отримати знання з понять про стереотипні уявлення у міжкультурному просторі та комунікаціях.

Мета практичного заняття – проаналізувати основні поняття і роль стереотипних уявлень у міжкультурному просторі та комунікаціях у контексті побудови інформаційного суспільства.

Завдання практичного заняття – сформулювати поняття і проаналізувати роль стереотипних уявлень у міжкультурному просторі та комунікаціях.

Методичні рекомендації з підготовки та виконання практичних занять.

- підготовка матеріалів з аналізу стереотипних уявлень у міжкультурному просторі та комунікаціях у контексті побудови інформаційного суспільства здійснюється слухачами самостійно протягом встановленого часу під час підготовки до проведення практичного заняття.

Методичні та дидактичні матеріали для виконання практичних завдань:

- при виконанні практичних завдань доцільно використовувати лекційний матеріал, особливо послідовність дій при підготовці та оформленню результатів опрацювання матеріалу;
- при підготовці до практичного заняття і під час його проведення слухачі працюють самостійно та в групах для виконання Завдання 2.2;

Регламент проведення практичного заняття:

- при підготовці до практичного заняття і під час його проведення слухачі працюють у групах для виконання Завдань 2.2;
- після виконання завдань практичного заняття кожна група доповідає про результати проведеної роботи, відбувається колективне обговорення доповідей груп;
- час, який відводиться на презентацію виконаного завдання, складає 15 хвилин (з них 10 хвилин – доповідь, 5 хвилин – її обговорення).

Навчальні цілі (перелік умінь, навичок і знань, що мають бути здобуті на практичному занятті):

- охарактеризувати поняття «стереотип»;
- проаналізувати генезу стереотипних уявлень про представників різних культур;
- розкрити структурні складові поняття «стереотип» ;
- визначити роль стереотипних уявлень у сприйнятті представників різних культур;
- показати місце упередженості у формуванні стереотипних уявлень в комунікативній взаємодії;
- визначити основні проблеми розширення комунікативних обмінів в процесі глобалізації;
- запропонувати шляхи їх розв'язання;

- виокремити найбільш важливі міжкультурні аспекти в умовах формування інформаційного суспільства;
- проаналізувати основні особливості сприйняття власної культурної спільноти та культурно-специфічне бачення представників інших культур в умовах глобалізації та розвитку інформаційного суспільства.

Комплект індивідуальних завдань до практичного заняття.

Завдання 2.1.

1. Виокремте основні етапи побудови інформаційного суспільства Європейським Союзом.
2. Охарактеризуйте найбільш важливі міжкультурні аспекти в умовах формування інформаційного суспільства.
3. Зазначте ті з них, які на вашу думку, можуть бути ефективно застосовані в процесі формування інформаційного суспільства в Україні.

Завдання 2.2.

1. Назвіть основні особливості сприйняття власної культурної спільноти та культурно-специфічне бачення представників інших культур в умовах глобалізації та розвитку інформаційного суспільства.
2. Виокремте основні проблеми в даній сфері.

Практичне заняття 3.

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ
УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇЇ
КОМУНІКАТИВНА СКЛАДОВА**

Практичне заняття дозволить слухачам покращити знання та комунікативні навички, що необхідні у професійній управлінській діяльності державних службовців.

Мета практичного заняття – проаналізувати особливості професійної управлінської діяльності державних службовців та її комунікативну складову.

Завдання практичного заняття – покращити знання та комунікативні навички, що необхідні у професійній управлінській діяльності державних службовців.

Методичні рекомендації з підготовки та виконання практичних занять:

- аналіз відповідно до визначеної проблеми здійснюється слухачами самостійно протягом встановленого часу під час підготовки до проведення практичного заняття;
- при підготовці до практичного заняття і під час його проведення слухачам рекомендується розбитися на групи для виконання Завдання 3.2.

Методичні та дидактичні матеріали для виконання практичних завдань:

- при виконанні практичних завдань доцільно використовувати лекційний матеріал, особливо послідовність дій при підготовці та оформленню результатів опрацювання матеріалу;
- при підготовці до практичного заняття і під час його проведення слухачі працюють самостійно та в групах для виконання Завдання 3.2;

Регламент проведення практичного заняття:

При підготовці до практичного заняття і під час його проведення слухачі:

- під керівництвом викладача розв'язують типові завдання за темою практичної роботи, вивчають шляхи вирішення завдання та опановують їх на практиці (20–30 хвилин);
- працюють самостійно для виконання Завдання 3.1, 3.2 та у групах для виконання Завдання 3.2 (час виконання – 20 хвилин);
- після виконання завдань практичного заняття кожна група (обраний викладачем представник або представники групи) доповідає про результати проведеної роботи, відбувається колективне обговорення доповідей груп;

Час, який відводиться на презентацію виконаного завдання, складає 15 хвилин (з них 10 хвилин – доповідь, 5 хвилин – її обговорення).

Навчальні цілі (перелік умінь, навичок і знань, що мають бути здобуті на практичному занятті):

- розглянути поняття каналу комунікації;
- охарактеризувати види каналів комунікації;
- визначити особливості професійної управлінської діяльності та її комунікативну складову;

- проаналізувати роль комунікативних навичок у професійній діяльності управління;
- проаналізувати пріоритетні канали комунікації для розповсюдження управлінської інформації;
- визначити проблеми, що існують в сфері вибору каналів комунікації для розповсюдження управлінської інформації;
- запропонувати шляхи їх подолання.

Комплект індивідуальних завдань до практичного заняття.

Завдання 3.1

1. Дайте визначення, що таке канал комунікації.
2. Перерахуйте основні канали комунікації в передачі управлінської інформації.
3. Дайте поняття комунікативних бар'єрів; назвіть їх види та шляхи подолання кожного з цих бар'єрів.
4. Розкрийте особливості реалізації різноманітних систем цінностей у комунікативній поведінці та професійній діяльності.

Завдання 3.2

1. Оберіть для аналізу робочу ситуацію, що потребує використання навичок комунікативної компетентності.
2. Визначте шляхи її вирішення.
3. Оберіть конкретні комунікативні канали.
4. Дайте характеристику цим каналам комунікації та обґрунтуйте доцільність їх використання.

Практичне заняття 4.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Практичне заняття дозволить слухачам ознайомитись соціально-психологічною основою міжкультурної комунікації та проаналізувати вплив переконань на адаптацію та поведінку у соціальних міжкультурних взаєминах.

Мета практичного заняття – проаналізувати соціальні установки, переконання, судження, їх вплив на адаптацію та поведінку у соціальних міжкультурних взаєминах.

Завдання практичного заняття – сформувати знання соціально-психологічних механізмів, що впливають на адаптацію та поведінку у соціальних міжкультурних взаєминах.

Методичні рекомендації з підготовки та виконання практичних занять:

- аналіз відповідно до визначеної проблеми здійснюється слухачами самостійно протягом встановленого часу під час підготовки до проведення практичного заняття;
- при підготовці до практичного заняття і під час його проведення слухачам рекомендується розбитися на групи для виконання Завдання 4.1.

Методичні та дидактичні матеріали для виконання практичних завдань:

- при виконанні практичних завдань доцільно використовувати лекційний матеріал, особливо послідовність дій при підготовці та оформленню результатів опрацювання матеріалу;
- при підготовці до практичного заняття і під час його проведення слухачі працюють самостійно та в групах для виконання Завдання 4.1;

Регламент проведення практичного заняття:

При підготовці до практичного заняття і під час його проведення слухачі:

- під керівництвом викладача розв’язують типові завдання за темою практичної роботи, вивчають шляхи вирішення завдання та опановують їх на практиці (20–30 хвилин);
- працюють самостійно для виконання Завдання 4.1, 4.2 та у групах для виконання Завдання 4.2 (час виконання – 20 хвилин);
- після виконання завдань практичного заняття кожна група (обраний викладачем представник або представники групи) доповідає про результати проведеної роботи, відбувається колективне обговорення доповідей груп;

Час, який відводиться на презентацію виконаного завдання, складає 15 хвилин (з них 10 хвилин – доповідь, 5 хвилин – її обговорення).

Навчальні цілі (перелік умінь, навичок і знань, що мають бути здобуті на практичному занятті):

- розглянути поняття соціальні установки, судження та переконання;
- охарактеризувати основні критерії адаптивності та вплив на її ефективність соціальних установок, суджень та переконань;
- визначити взаємозв'язок між поведінкою, адаптацією і впливом установок, суджень та переконань;
- дослідити процес ділового спілкування та його складові;
- проаналізувати поняття особистісного сприйняття у спілкуванні з урахуванням культурних відмінностей;
- визначити проблеми, що існують у міжкультурному сприйнятті людини людиною;
- запропонувати шляхи їх подолання.

Комплект індивідуальних завдань до практичного заняття :

Завдання 4.1.

1. Дайте визначення понять соціальні установки, судження та переконання.
2. Охарактеризуйте основні критерії адаптивності та вплив на її ефективність соціальних установок, суджень та переконань.
3. Визначте взаємозв'язок між поведінкою, адаптацією і впливом установок, суджень та переконань.
4. Аргументуйте свою відповідь.

Завдання 4.2.

1. Розкрийте поняття особистісного сприйняття у діловому спілкуванні.
2. Конкретизуйте поняття особистісного сприйняття у спілкуванні з урахуванням культурних відмінностей.
3. Запропонуйте шляхи подолання протиріч міжкультурного сприйняття у діловому спілкуванні.
4. Аргументуйте свою точку зору.

Практичне заняття 5.

ТРЕНІНГ:

**«ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ»**

Практичне завдання дозволить слухачам покращити комунікативні компетенції, оволодіти стратегіями ефективної комунікації в управлінській діяльності.

Мета практичного заняття – оволодіння стратегіями ефективної комунікації в управлінській діяльності.

Завдання практичного заняття – розширення комунікативних компетенцій. Оволодіння стратегіями ефективної комунікації в управлінській діяльності.

Методичні рекомендації з підготовки та виконання практичних занять.

- Зверніть особливу увагу на використання умінь та навичок у професійній управлінській діяльності;
- Зазначте, які аспекти є актуальними для державного службовця.
- Підготовка матеріалів для виконання Завдання 5.1 здійснюється слухачами самостійно протягом встановленого часу під час підготовки до проведення практичного заняття.

Методичні та дидактичні матеріали для виконання практичних завдань:

- при виконанні практичних завдань доцільно використовувати лекційний матеріал, особливо послідовність дій при підготовці та оформленню результатів опрацювання матеріалу;
- при підготовці до практичного заняття і під час його проведення слухачі працюють самостійно та в групах для виконання Завдання 5.2.

Регламент проведення практичного заняття:

- при підготовці до практичного заняття і під час його проведення слухачі працюють самостійно для виконання Завдань 5.2;
- після виконання завдань практичного заняття кожна група доповідає про результати проведеної роботи, відбувається колективне обговорення доповідей груп;

- час, який відводиться на презентацію виконаного завдання, складає 15 хвилин (з них 10 хвилин – доповідь, 5 хвилин – її обговорення).

Навчальні цілі (перелік умінь, навичок і знань, що мають бути здобуті на практичному занятті):

- розглянути поняття комунікативної компетентності;
- охарактеризувати основні критерії комунікативної компетентності та їх вплив на ефективність управлінської діяльності;
- дослідити процес ділового спілкування та його складові;
- проаналізувати поняття і техніки «Малої бесіди»;
- визначити проблеми, що існують у сприйнятті людини людиною;
- запропонувати шляхи їх подолання за допомогою технік комунікативної компетентності

Комплект індивідуальних завдань до практичного заняття:

Завдання 5.1.

1. Визначте основні проблеми формування комунікативної компетентності.
2. Запропонуйте шляхи розширення комунікативних компетенцій.
3. Аргументуйте свою доповідь.

Завдання 5.2.

1. Проаналізуйте техніку «Ведення малої бесіди» та її чотири основні різновиди.
2. Проаналізуйте основні техніки «Малої бесіди».
3. Відпрацюйте чотири основних техніки у малих групах.
4. Відслідкуйте зміни та проаналізуйте їх результативність.

Практичне заняття 6. ДІЛОВА ГРА: «МАЙСТЕРНІСТЬ ВЕДЕННЯ ПЕРЕГОВОРІВ»

Практичне заняття дозволить слухачам практично оволодіти навичками ведення переговорів, ознайомитись та вміти практично розв'язувати типові завдання, які виникають у процесі переговорів.

Мета практичного заняття – відпрацювання знань, умінь і навичок ведення перемовин.

Завдання практичного заняття – практично оволодіти навичками ведення переговорів.

Методичні рекомендації з підготовки та виконання практичних занять:

- зверніть особливу увагу на використання умінь та навичок ведення перемовин у професійній управлінській діяльності;
- зазначте, які аспекти є актуальними для державного службовця;
- підготовка матеріалів для виконання Завдання 6.1 здійснюється слухачами самостійно протягом встановленого часу під час підготовки до проведення практичного заняття.

Методичні та дидактичні матеріали для виконання практичних завдань:

- при виконанні практичних завдань доцільно використовувати лекційний матеріал, особливо послідовність дій при підготовці та оформленню результатів опрацювання матеріалу;
- при підготовці до практичного заняття і під час його проведення слухачі працюють самостійно та в групах для виконання Завдання 6.2;

Регламент проведення практичного заняття:

- при підготовці до практичного заняття і під час його проведення слухачі працюють у групах для виконання Завдань 6.2;

- після виконання завдань практичного заняття кожна група доповідає про результати проведеної роботи, відбувається колективне обговорення доповідей груп;
- час, який відводиться на презентацію виконаного завдання, складає 15 хвилин (з них 10 хвилин – доповідь, 5 хвилин – її обговорення).

Навчальні цілі (перелік умінь, навичок і знань, що мають бути здобуті на практичному занятті):

- розглянути поняття, цілі та завдання ведення перемовин;
- охарактеризувати основні критерії ефективних переговорів та їх вплив на ефективність управлінської діяльності;
- дослідити процес ділових перемовин та його складові;
- проаналізувати поняття і техніки «Ведення перемовин»;
- визначити проблеми, що існують у процесі переговорів;
- запропонувати шляхи їх подолання за допомогою технік ведення перемовин.

Комплект індивідуальних завдань до практичного заняття

Завдання 6.1.

1. Визначте основні проблеми у веденні перемовин.
2. Запропонуйте шляхи розширення ефективності ведення перемовин.
3. Аргументуйте свою доповідь

Завдання 6.2.

1. Проаналізуйте техніки «Ведення перемовин» та чотири основні різновиди.
2. Проаналізуйте основні техніки «Ведення перемовин».
3. Відпрацюйте чотири основних техніки у малих групах.
4. Відслідкуйте зміни та проаналізуйте їх результативність.

Практичне заняття 7.

КРУГЛИЙ СТІЛ: «КОМУНІКАЦІЇ ТА СПІВРОБІТНИЦТВО В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ»

Практичне заняття дозволить слухачам ознайомитись з основними проблемами та шляхами розширення комунікацій і співробітництва в інформаційному суспільстві.

Мета практичного заняття – визначити основні проблеми та шляхи розширення комунікацій і співробітництва в інформаційному суспільстві та систему їх вдосконалення.

Завдання практичного заняття – проаналізувати основні проблеми та шляхи розширення комунікацій і співробітництва в інформаційному суспільстві та систему їх вдосконалення.

Методичні рекомендації з підготовки та виконання практичних занять:

- обираючи тему доповіді, орієнтуйтеся на коло проблемних питань, визначених до кожної лекції;
- доповідь має бути розрахована на 5–7 хвилин, основні тези доповіді оформіть у вигляді презентації Power Point;
- при підготовці доповіді, зверніть особливу увагу на проблеми і здобутки Української держави, з обраної теми, визначить перспективи подальшого розвитку;
- сформулюйте власні пропозиції для органів державної влади з досліджуваного напрямку;
- підсумковим документом роботи є перелік розроблених рекомендацій для державних установ з подальшого розвитку державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства.

Методичні та дидактичні матеріали для виконання практичних завдань:

- при виконанні практичних завдань доцільно використовувати лекційний матеріал, особливо послідовність дій при підготовці та оформленню результатів опрацювання матеріалу;

- при підготовці до практичного заняття і під час його проведення слухачі працюють самостійно та в групах.

Регламент проведення практичного заняття:

- при підготовці до практичного заняття і під час його проведення слухачі працюють у групах для обговорення повідомлень доповідачів;
- після виконання завдань практичного заняття кожна група доповідає про результати проведеної роботи, відбувається колективне обговорення доповідей груп;
- час, який відводиться на презентацію виконаного завдання, складає 15 хвилин (з них 10 хвилин – доповідь, 5 хвилин – її обговорення).

Навчальні цілі (перелік умінь, навичок і знань, що мають бути здобуті на семінарському занятті):

- узагальнити набуті протягом курсу знання;
- закріпити володіння основною термінологією;
- визначити практичні управлінські ситуації, що потребують активного втілення теоретичних положень;
- проаналізувати роль міжкультурних взаємин і комунікації в державному управлінні;
- показати місце комунікативних технологій в публічному адмініструванні;
- розглянути складові процесу управління та з'ясувати, які типові проблеми виникають в органах державного управління при прийнятті управлінських рішень.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Модуль 1.

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА НА ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ПАРАДИГМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Наукова та навчальна література:

1. Державне управління: підручник : у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. При Президентові України ; ред. кол. : Ю.В. Ковбасюк (голова), К.О. Вашенко (заст. голови), Ю.П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. – К. ; Дніпропетровськ : НАДУ, 2012. – Т.1. – 564 с.
2. Інформаційна складова державної політики та управління: монографія / Заг ред.: д.держ.упр., проф. Н.В.Грицяк. — К. : НАДУ, 2015. — 322 с.
3. Методичні рекомендації до проведення практичних занять з дисципліни «Інформаційна політика в Україні» / [Н.В. Грицяк, А.І. Семенченко, Л.В. Литвинова, С.В. Соловйов]. – К. : НАДУ, 2014. – 48 с.
4. Почепцов Г.Г., Чукут С.А. Інформаційна політика. Навч. посіб. – К.: Вид-во «Знання», 2008. – 665 с.
5. Інтеграція України в Європейський інформаційний простір: виклики та завдання. – К. : ФОП Клименко 2014. – 212 с.
6. Інтеграція України в Європейський інформаційний простір: виклики та завдання. – К. : ФОП Клименко 2014. – 212 с.
7. Вітчизняний і зарубіжний досвід впровадження електронного урядування / за загальною редакцією Чукут С.А., Загвойської О.В. – К.: НАДУ, 2008. – 136 с.
8. Дубов Д. В., Дубова С. В. Основи електронного урядування: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Київський національний ун-т культури і мистецтв. – К. : Центр навч. літератури, 2006. – 176 с.

9. Почепцов Г.Г., Чукут С.А. Інформаційна політика та зв'язки з громадськістю. Опорний конспект до дистанційного курсу. – К., 2004. – 98 с.
10. Алексеева И.Ю. Возникновение идеологии информационного общества // Информационное общество. 1999. Вып. 1. [online] URL <http://www.iis.ru/events/19981130/alexeeva.ru.html>
11. Белл Д. Социальные рамки информационного общества // Новая технократическая волна на Западе. М., 1986. [online] URL <http://www.nethistory.ru/biblio/1043172230.html>
12. Данилин А.В. Электронные государственные услуги и административные регламенты. От политической задачи к архитектуре «электронного правительства» / А.В. Данилин. М.: Инфра-М, 2004.
13. Декларация принципов построения информационного общества — глобальная задача в новом тысячелетии (12 декабря 2003 года) // Інформаційне законодавство: Збірник законодавчих актів: У 6 т. / За заг. ред. Ю.С.Шемшученка, І.С. Чижа. — Т.5: Міжнародно-правові акти в інформаційній сфері. — К.: Юридична думка, 2005. — С. 307–320.
14. Доклад рабочей группы по управлению Интернетом. Шато де Босси. Июнь 2005 года <http://www.wgig.org/docs/WGIGReport-Russian.doc>
15. Дрожжинов В.И. Электронное правительство // Совершенствование государственного управления на основе его реорганизации и информатизации. Мировой опыт. — М.: Эко-Трендз, 2002. С. 11–88.
16. Вартанова Е.Л. Финская модель на рубеже столетий: Информационное Общество и СМИ Финляндии в европейской перспективе. М.: Изд-во МГУ, 1999, 288 с.
17. Європа та глобальне інформаційне суспільство: Рекомендації Європейській Раді Європейського Союзу: Звіт (26 травня 1994 р., Брюссель) // Інформаційне законодавство: Збірник законодавчих актів: У 6 т. / За заг. ред. Ю.С.Шемшученка, І.С. Чижа. — Т.5: Міжнародно-правові акти в інформаційній сфері. — К.: Юридична думка, 2005. — С. 287–301.

18. Уэбстер, Фрэнк. Теории информационного общества / Фрэнк Уэбстер; Пер. с англ. М.В.Арапова, Н.В. Малыхиной; Под ред. Е.Л. Варгановой. – М.: Аспект-Пресс, 2004. – С. 5–79. (1. Введение, 2. Идея информационного общества. 3. Информационное общество как постиндустриализм.)
19. Чернов А.А. Становление глобального информационного общества: проблемы и перспективы. М.: «Дашков и К», 2003, 232 с. <http://www.i-u.ru/biblio/default.aspx?w=1095&t=author>
20. Чернов А.А. Становление глобального информационного общества: проблемы и перспективы. М.: «Дашков и К», 2003, 232 с. <http://www.i-u.ru/biblio/default.aspx?w=1095&t=author>
21. Глобальная инициатива по преодолению информационного неравенства. (ООН) [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.e-government.ru/pub/pravo/985430332.html>
22. Декларация о европейской политике в области новых информационных технологий (Будапешт, 6–7 мая 1999 года) [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.telecom-media.com.ua/dosie/>
23. Декларация принципов Всемирной встречи на высшем уровне по вопросам информационного общества. http://www.itu.int/dms_pub/itu-s/md/03/wsis/doc/S03-WSIS-DOC-0004!!MSW-R.doc MS Word, 219 Kb. http://www.itu.int/dms_pub/itu-s/md/03/wsis/doc/S03-WSIS-DOC-0005!!MSW-R.doc
24. Всесвітній саміт з питань інформаційного суспільства (Женева 2003 – Туніс 2005). Підсумкові документи. – К.: ДП «Зв'язок», 2006. – 19 с.
25. Рекомендація № 93 (2001) щодо комунікаційної та інформаційної політики Конгреса місцевих та регіональних влад держав-членів Ради Європи — www.auc-login.org.ua
26. Electronic Constitution: Social, Cultural and Political Implications / By Francesco Amoretti. – Publisher: Idea Group Inc (IGI), 2009, Pages: 282.
27. E-Government Interoperability and Information Resource Intergration: Frameworks for Aligned Development / By Petter

- Gottschalk, Hans Solli-Saether. – Publisher: Idea Group Inc (IGI), 2009, Pages: 231.
28. E-Government Diffusion, Policy, and Impact: Advanced Issues and Practices / By Mehdi Khosrowpour. – Edition: illustrated. – Publisher: Idea Group Inc (IGI), 2008, Pages: 371.
 29. UN E-government Survey 2008 from E-government to Connected Governance / By Inc NetLibrary, Division for Public Administration and Development Management, United Nations. – Publisher: United Nations, 2008. – Pages: 246.
 30. Encyclopedia of Information Communication Technology / By Antonio Cartelli, Marco Palma. – Edition: illustrated. – Publisher: Idea Group Inc (IGI), 2008. – Pages: 500.
 31. Encyclopedia of political communication / By Lynda Lee Kaid, Christina Holtz-Bacha. – Edition: illustrated. – Publisher: Sage Publications, 2007. – Pages: 1104.
 32. Developments in e-government: a critical analysis / By David Griffin, Philippa Trevor, Edward F. Halpin. – Edition: illustrated. – Publisher: IOS Press, 2007. – Pages: 201.
 33. eTransformation in governance: new directions in government and politics / By Matti Mälkiä, Ari-Veikko Anttiroiko, Reijo Savolainen. – Edition: illustrated. – Publisher: Idea Group Pub, 2004. – Pages: 317.
 34. Electronic Government: Design, Applications and Management / By Åke Grönlund, Ake Grönlund. – Edition: illustrated. – Publisher: Idea Group Inc (IGI), 2002. – Pages: 378.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР, із змінами [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
2. Закон України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 р. №2657-ХІІ, із змінами [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
3. Про Суспільне телебачення і радіомовлення України : Закон України № 1227-VII від 17.04.2014 р. // Відомості Верховної Ради України, 2014. – № 27. – Ст. 904.

4. Про внесення змін до деяких законів України щодо Суспільного телебачення і радіомовлення України : Закон України № 271–VIII від 19.03.2015 р. // [Електронний ресурс]/ – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/271-19>
5. Закон України «Про національну програму інформатизації» від 4 лютого 1998 року №74/98-ВР (Із змінами, внесеними згідно із Законом N 2684-III (2684-14) від 13.09.2001, ВВР, 2002, N 1, ст.3) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
6. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
7. Закон України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» від 23 вересня 1997 р. №539/97-ВР, із змінами [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
8. Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» (Відомості Верховної Ради (ВВР) 1994, №31, ст.286).
9. Закон України «Про звернення громадян» (Відомості Верховної Ради (ВВР) 1992, №48, ст.650).
10. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» від 09.01.2007 № 537-V, [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
11. Закон України «Про телекомунікації» (Відомості Верховної Ради (ВВР) 2004, №12, ст.155).
12. Про Суспільне телебачення і радіомовлення України : Закон України № 1227-VII від 17.04.2014 р. // Відомості Верховної Ради України, 2014. – № 27. – Ст. 904.
13. Інтеграція України в Європейський інформаційний простір: виклики та завдання. – К. : ФОП Клименко 2014. – 212 с.
14. Про внесення змін до деяких законів України щодо Суспільного телебачення і радіомовлення України : Закон України № 271–VIII від 19.03.2015 р. // [Електронний ресурс]/ – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/271-19>

15. Порядок інформаційного наповнення та технічного забезпечення Єдиного web-порталу органів виконавчої влади / Затверджено Наказом Державного комітету інформаційної політики, телебачення і радіомовлення України, Державного комітету зв'язку та інформатизації України від 25 листопада 2002 р. № 327/225. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
16. Порядок функціонування web-сайтів органів виконавчої влади / Затверджено Наказом Державного комітету інформаційної політики, телебачення і радіомовлення України, Державного комітету зв'язку та інформатизації України від 25 листопада 2002 р. № 327/225. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
17. Постанова Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо подальшого забезпечення відкритості у діяльності органів виконавчої влади» від 29 серпня 2002 р. № 1302. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
18. Постанова Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи «Електронний Уряд» від 24 лютого 2003 р. № 208. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
19. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади» від 4 січня 2002 р. № 3 із змінами [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
20. Постанова Кабінету Міністрів України від 09.08.2005 р. №720 «Про затвердження Правил надання та отримання телекомунікаційних послуг».
21. Постанова Кабінету Міністрів України від 17.03.2004 р. №326 «Про затвердження Положення про Національний реєстр електронних інформаційних ресурсів».
22. Постанова Кабінету Міністрів України від 31.12.2003 р. №828 «Про затвердження заходів і реалізації Концепції формування системи національних електронних інформаційних ресурсів».
23. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Типового регламенту центрального органу виконавчої

- влади» від 19 вересня 2007 р. №1143 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
24. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади» від 4 січня 2002 р. № 3 із змінами [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
 25. Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації: Закон України від 23.09.97 № 539/97-ВР (зі змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради. — 1997. — № 48. — Ст. 299.
 26. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.08.2007 р. № 653-р «Про затвердження плану заходів з виконання завдань, передбачених Законом України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки».
 27. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22.07.2003 р. № 447 «Про адміністрування домену «.UA».

Додаткова література:

1. Біла книга Секретаріату Кабінету міністрів України «Демократизація процесу прийняття рішень». К., 2006.
2. Вдосконалення засобів участі громадян у прийнятті політичних рішень. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/Monitor/Monitor29_n/01.htm#a1
3. Вершинин М. «Электронное правительство» в XXI веке. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.prnews.spb.ru/publicat/>.
4. Вершинская О.Н., Ершова Т.В. Информационное общество в России как проблема социально-политического выбора и общественной инициативы // Мир России. 2003. №1. С. 101–108. [online] URL – www.hse.ru/journals/wrldross/vol03_1/vershin.pdf
5. Винарик Л.С., Берсуцкий Я.Г., Щедрин А.Н. Информационная культура в современном обществе: Учеб. пособие. –

- Донецк: Институт экономики промышленности. ДИЭХП, 2003. — 322 с.
6. Граждане как партнеры. Руководство ОЭСР по информированию, консультациям и активному участию общества в разработке политического курса / М.Гремберг / Пер. с англ. – М.: Издательство «Весь мир», 2002. – 120 с.
 7. Данилин А. В. Электронные государственные услуги и административные регламенты: от политической задачи к архитектуре «электронного правительства». М.: ИНФРА-М, 2004. -- 336 с.
 8. Даниэль Каплан. Франция в информационном обществе www.amba.lco.ru/rus/looks/france_today/information.asp
 9. Дрожжинов В., Штрик А. Электронное правительство информационного общества [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.pcweek.ru/year2000/n15/cp1251/strategy/index.htm>
 10. Дубов Д. В., Дубова С. В. Основы электронного урегулирования: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Київський національний ун-т культури і мистецтв. — К. : Центр навч. літератури, 2006. — 176 с.
 11. Иноземцев В. За пределами экономического общества (постиндустриальные теории и постэкономические тенденции в современном мире). – М.: Academia, 1998. – 640 с. [online] URL http://www.postindustrial.net/content2/show_content.php?table=books&lang=russian&books_id=29
 12. Информационное общество. Антология. АСТ, 2004 г. 512 стр.
 13. Інформаційно-аналітичне забезпечення стратегічного управління. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.vuzlib.net/strat_upr/54.htm.
 14. Кирия И.В. Телевидение и Интернет Франции на пути к информационному обществу. М., 2005 г. Изд. МГУ. Серия 21 век: информация и общество.
 15. Кирия И.В. Цифровая республика в информационном обществе: французская модель //Национальные модели информационного общества /Отв. Ред. И составитель Е.Л.Варганова, науч. Ред. Н.В.Ткачева. М.: Издательство ИКАР, 2004. С. 137–162.

16. Кристальный Б.В. Электронное правительство. Опыт США / Б.В. Кристальный, Ю.В. Травкин; под ред. В.И. Дрожжина. М.: Эко-Трендз, 2003.
17. Международные организации и программы в области развития информационно-коммуникационных технологий: аналитич. обзор. Фонд экономических исследований «Новая экономика». – СПб.: Изд-во С.-Петерб. ун-та, 2002. – 40 с.
18. Международный экспертный совет по ИКТ G8 (The Digital Opportunity Task Force, DOT Force): <http://www.dotforce.org>
19. Меморандум про взаєморозуміння між Генеральним директором з питань Інформаційного суспільства Європейської Комісії та Державним комітетом зв'язку та інформатизації України щодо розвитку Інформаційного суспільства від 14.09.2000 // Інформаційне законодавство: Збірник законодавчих актів: У 6 т. / За заг. ред. Ю.С. Шемшученка, І.С. Чижа. — Т.6: Міжнародно-правові акти в інформаційній сфері. — К.: Юридична думка, 2005. – С. 27–28.
20. О праве на получение информации от государственных учреждений и органов самоуправления: Закон Литовской Республики // Інформаційне законодавство: Збірник законодавчих актів: У 6 т. / За заг. ред. Ю.С. Шемшученка, І.С. Чижа. — Т.3: Міжнародно-правові акти в інформаційній сфері. — К.: Юридична думка, 2005. — с. 52–56.
21. О публичной информации: Закон Эстонской Республики // Інформаційне законодавство: Збірник законодавчих актів: У 6 т. / За заг. ред. Ю.С. Шемшученка, І.С. Чижа. — Т.3: Міжнародно-правові акти в інформаційній сфері. — К.: Юридична думка, 2005. — С. 224–242.
22. О формировании общества перспективных информационных и телекоммуникационных сетей: Основной закон Японии от 24.10.2000 // Інформаційне законодавство: Збірник законодавчих актів: У 6 т. / За заг. ред. Ю.С. Шемшученка, І.С. Чижа. — Т.4: Міжнародно-правові акти в інформаційній сфері. — К.: Юридична думка, 2005. — С. 364–371.
23. Об информатизации и государственных информационных ресурсах: Закон Республики Молдова // Інформаційне

- законодавство: Збірник законодавчих актів: У 6 т. / За заг. ред. Ю.С.Шемшученка, І.С. Чижа. — Т.3: Міжнародно-правові акти в інформційній сфері. — К.: Юридична думка, 2005. — С. 155–162.
24. Оболенський О.Ю. Публічна сфера та державне управління // Матеріали семінару «Публічне адміністрування та державне управління: введення у спеціальність», Київ, 23 жовтня 2007р. – К: Вид-во НАДУ, 2007. – С. 4–25.
 25. План действий Всемирной встречи на высшем уровне по вопросам информационного общества. http://www.itu.int/dms_pub/itu-s/md/03/wsis/doc/S03-WSIS-DOC-0005!!MSW-R.doc MS Word, 180 Kb.
 26. Рабочая группа при Генеральном секретаре ООН по управлению интернетом: презентация на семинаре по управлению использованием интернета, состоявшемся 17 декабря 2004 г. в Мининформсвязи России. Автор: Михаил Якушев, директор Департамента правового обеспечения Мининформсвязи РФ. MS PowerPoint, 50 Kb.http://www.russia-gateway.ru/cms-service/stream/asset?asset_id=2861912
 27. Регулирование интернета: состояние дел: перевод на русский язык исполнительного резюме отчета, подготовленного Рабочей группой по регулированию интернета. 9 сентября 2004 г. MS Word, 79 Kb.
 28. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про роботу центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення відкритості у своїй діяльності, зв'язків з громадськістю та взаємодії із засобами масової інформації» від 18 жовтня 2004 р. № 759-р [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
 29. Русско-английский глоссарий по информационному обществу / Сто базовых терминов // Совместный проект Британского Совета в России, Института развития информационного общества и проекта «Российский портал развития». 2001. [online] URL <http://www.iis.ru/glossary/index.html>
 30. Талапина, Э. В. Становление информационного общества во Франции //Государство и право. – 2004. – № 7. – С. 68–78

31. Указ Президента України «Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій» від 20 жовтня 2005 року № 1497/2005. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
32. Участь граждан у прийнятті державних рішень. Нормативно-правові акти, що регулюють відносини у сфері інформації, комунікації влади та громадськості / Український незалежний центр досліджень: Упорядники Н.В.Окша, Д.В.Войтенко, Т.О.Бабенко. – К., 2006. – 172 с.
33. Холмс Д. eGov. Стратегии электронного бизнеса для государства. Пер. с англ. М.: ООО «Издательство Астрель», ООО «Издательство АСТ», 2004. -- 350 с.
34. Электронное правительство: рекомендации по внедрению в Российской Федерации. Под ред. В. И. Дрожжинова и Е. З. Зиндера. М.: Эко-Трендз, 2004. -- 352 с.
35. Online Availability of Public Services: How is Europe Progressing? Report of the Fifth Measurement. October 2004 / European Commission Directorate General for Information Society and Media. 3 March 2005 [Електронний ресурс]. — Режим доступа: http://ec.europa.eu/information_society/soccul/egov/egov_benchmarking_2005.pdf
36. Sources for Democratic Governance Indicators / UNDP [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.undp.org/governance/docs/Policy-Pub-LDCReport.pdf>
37. What is Good Governance? / UNESCAP [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.unescap.org/huset/gg/governance.htm>

Рекомендовані адреси веб-сайтів:

1. Сайт Глобального партнерства во имя знания: <http://www.globalknowledge.org> .
2. Сайт Партнерства для развития информационного общества в России: <http://russia-gateway.ru> .
3. Сайт проекта «Глобальный инвенторий» Европейской Комиссии Совета Европы: <http://www.ispo.cec.be> .
4. Сайт Целевой группы ООН по информационно-коммуникационным технологиям: <http://www.unicttaskforce.org> .

5. http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?&art_id=2256469&cat_id=1169441 – Урядовий портал, електронне урядування.
6. <http://stc.gov.ua> – Офіційний сайт Державного департаменту з питань зв'язку та інформатизації (Держзв'язку) Міністерства транспорту та зв'язку України.
7. http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=2269065&cat_id=2251550 – Перелік основних нормативно-правових актів з питань інформатизації.
8. <http://www.microsoft.com/Ukraine/Government/Newsletters/DocFlow/Default.aspx> – Електронний документообіг та діловодство. Рішення Microsoft в сфері документообігу для російських органів державної влади та місцевого самоврядування.

МОДУЛЬ 2.

КОМУНІКАЦІЇ ТА СПІВРОБІТНИЦТВО В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Навчальна та наукова література:

1. Литвинова Л. В. Менеджмент і маркетинг електронного урядування : навч. посіб. / Л. В. Литвинова. – К.: НАДУ, 2013. – 68 с.
2. Методичні рекомендації до проведення практичних занять з дисципліни «Інформаційна політика в Україні» / [Н.В. Грицяк, А.І. Семенченко, Л.В. Литвинова, С.В. Соловйов]. – К. : НАДУ, 2014. – 48 с.
3. Державне управління: підручник : у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. При Президентіві України ; ред. кол. : Ю.В. Ковбасюк (голова), К.О. Вашенко (заст. голови), Ю.П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. – К. ; Дніпропетровськ : НАДУ, 2012. – Т.1. – 564 с.
4. Публічне управління: теорія і практика : монографія / за заг. ред. Ю.В. Ковбасюка. – Київ, вид-во НАДУ, 2011. – 212 с.

5. Комунікативна парадигма суспільного розвитку : навч. посіб. / О.В. Соснін, А.М. Михненко, Л.В. Литвинова. – К.: НАДУ, 2011. – 220 с. ISBN 978-966-1617-03-1.
6. Литвинова Л.В. Опорний конспект лекцій з курсу «Інформаційний менеджмент і маркетинг». – К.: НАДУ, 2009. – 80 с.
7. Васильченко Л. В. Управлінська культура і компетентність керівника / Л. В. Васильченко /. — Х. : Основа, 2007. — 170 с.
8. Осовська Г. В. Основи менеджменту: Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів / Г. В. Осовська /. – К.: «Кондор», 2003. – 556 с.
9. Ковалевська Т.Ю., Броннікова С.А. Основи ефективної комунікації: навчальний посібник (порадник управлінцеві на щодень). — О. : Фенікс, 2008. — 140 с.
10. Макаренко Є.А., Ожеван М.А., Рижков М.М., Бебик В.М., Білан Н.І. Європейські комунікації: політ., екон., правові, безпекові, дип., суспіль. та культ. аспекти: [кол. монографія] — К. : Центр вільної преси, 2007. — 535 с.
11. Майерс Д. Социальная психология: Учебник / С.Гаврилов и др. (пер. с англ.); В. Усманов (гл. ред.). – 2 изд., испр. – СПб: ЗАО «Издательство «Питер», 1999. – 684 с.
12. Палеха Ю.І. Ключі до успіху, або Організаційна та управлінська культури: Навч. посіб. для вищ. навч. закл. / Європейський ун-т. — 2.вид., доп. — К. : Видавництво Європейського університету, 2002. — 337 с.
13. Фишкова Л.Б. Технологии управленческой коммуникации. Советы практической психологии: Учеб. пособие / Новороссийская гос. морская академия. — Новороссийск : НГМА, 2001. — 109 с.
14. Хаджирадева С.К. Теорія і практика підготовки державних службовців до професійно – мовленнєвої комунікації / Національна академія держ. управління при Президентові України; Одеський регіональний ін-т держ. управління. — О. : ОРІДУ НАДУ, 2005. — 293 с.
15. Актуальні проблеми інформаційної безпеки України (аналітична доповідь УЦЕПД) / Національна безпека і оборона. – 2001. – № 1. – С. 2–59. 89

16. Арістова І.В. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти: Монографія / За загальною редакцією О.М. Бандурки. – Харків: Ун-т внутрішніх справ, 2000. – 368 с.
17. Баєв О.О. Доступ до електронно-інформаційної інфраструктури та технологій в Україні / О.О. Баєв / Інформація і право. – 2011. – № 2. – С. 98–102
18. Беккер Л.М. Воспитание и основы его моделирования / Л.М. Беккер. – М. – 286 с.
19. Бобко В.В. Три напрямки формування інформаційного суспільства / В.В. Бобко / Вісник ТАНГ. – 2006. – № 8–2.
20. Брижко В. М., Гавловський В.Д., Калюжний Р. А. та ін. Вступ до інформаційної культури та інформаційного права: моногр. / за ред. М. Я. Швеця, Р. А. Калюжного. – Ужгород: ІВА, 2003. – 240 с.
21. Гаврилов І. Розвиток інформаційного простору: нові можливості, нові загрози / І. Гаврилов / Національна безпека і оборона. – 2001. – № 1. – С. 77–79.
22. Головаха Є. Україна та Європа: результати міжнародного порівняльного дослідження / Є. Головаха, А. Горбачик, Н. Паніна. – К.: Інститут соціології НАН України, 2006. – 142 с.
23. Данил'ян В.О. Інформаційне суспільство та перспективи його розвитку в Україні (соціально-філософський аналіз): монографія / В.О. Данил'ян. – Харків: Право, 2008. – 184 с.
24. Демкова М. Інформаційне право: стан та перспективи розвитку в Україні / М. Демкова / Право України. – 2004. – № 5. – С. 170–178.
25. Демкова М. Інформація як основа інформаційного суспільства: визначення поняття та правове регулювання / М. Демкова, М. Фігель / Інформаційне Суспільство. Шлях України. – К. : Фонд «Інформаційне суспільство України», 2004. – 422 с.
26. Денисов Ю.К. Становление глобальной информационной системы и деятельности ООН: Автореф. дис... д-ра техн. наук. М., 1997.
27. Державна програма інформатизації та комп'ютеризації вищих навчальних закладів I – II рівня акредитації на 2005–2008 роки: Постанова Кабінету Міністрів України

- від 8 вересня 2004 р. № 1182 / Офіційний вісник України. – 2004. – № 36. – С. 40.
28. Державне управління та адміністративне право в сучасній Україні: актуальні проблеми реформування/ За заг. ред. В.Б. Авер'янова, І.Б. Коліушко. – Київ: УАДУ при Президентові України, 1999. – 49с.
 29. Дзьобан О.П. Інформаційна безпека у проблемному полі соціокультурної реальності : монографія / О.П. Дзьобан. – Харків: Майдан, 2010. – 260.
 30. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін.; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. – К. : НАДУ, 2010. – 820 с.
 31. Жилияев І.Б. Діалог бізнесу і влади на початку ХХІ століття з метою створення українського інформаційного права / Інформаційне суспільство. Шлях України. – К., 2004.
 32. Інформаційна культура: навч. посіб. / Цимбалюк В.С., Новицька Н.Б. та ін.; за заг. ред. М. Я. Швеця, Р. А. Калюжного. – Ірпінь, НУДПС України, 2007. – 254 с.
 33. Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці на 2006–2010 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2005 р. № 1153 / Офіційний вісник України. – 2005. – № 49. – С. 40.
 34. Клімушин П. С. Електронне урядування в інформаційному суспільстві : [монографія] / П. С. Клімушин, А. О. Серенок. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2010. – 312 с.
 35. Клімушин П. С. Засоби обміну конфіденційною інформацією в системі електронного уряду / П. С. Клімушин, А. О. Серенок / Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. –Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2008. – Вип. 4 (23). – С. 186–192.
 36. Красноступ Г. Організаційно-правові аспекти необхідності реформування сучасного інформаційного законодавства / Г. Красноступ / Право України. – 2005. – № 9. – С. 81–82.
 37. Крюков О. І. Інформаційна політика як важливий чинник функціонування держави: теоретико-методологічний аспект / О.І. Крюков /Теорія та практика державного управ-

- ліття : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2007. – Вип.4 (19). – С. 309–315.
38. Кудрявцева С.П., Колос В.В. Міжнародна інформація. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2005. – 400 с.
 39. Ліпкан В.А. Систематизація інформаційного суспільства законодавства України: монографія / В.А. Ліпкан, В.А. Залізник – К.: ФОП О.С. Ліпкан, 2012. – 304 с.
 40. Марущак А.І. Інформаційне право: доступ до інформації: навчальний посібник / А.І. Марущак. – К.: КНТ, 2007. – 532 с.
 41. Машлыкин В.Г. Проблемы информатики в европейских странах / Доклады Института Европы Российской академии наук. – 1996. – № 25. – С. 12–20.
 42. Мелюхин И.С. Информационное общество и баланс интересов государства и личности / Информационное общество. – 1997. – № 4–6. – С. 3–26.
 43. Морозов А. Організаційні та правові засади створення національного інформаційного простору / А. Морозов, В. Косолапов, В. Ковтун та ін. / Наука та наукознавство. – 2000. – №3. – С.136–142.
 44. Навчальний посібник «Концептуальні засади розвитку електронного урядування в Україні» за редакцією А.І. Семенченко, 2009 р. – 82 с.
 45. Новицький А.М. Феномен «інформаційного суспільства» як об'єкт наукового дослідження / А.М. Новицький / Інформація і право. – 2011. – № 1 – С. 25–29
 46. Окінавська Хартія глобального інформаційного суспільства, Японія, 22 липня 2000 року, [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.iis.ru/library/okinawa/charter.ru.html>
 47. Основи інформаційного права України: навч. посіб. / Цимбалюк В. С., Павловський В. Д., Грищенко В. В., та ін.; за ред. М. Я. Швеця, Р. А. Калюжного та П. В. Мельника. – К.: Знання, 2004. – 274 с.
 48. Каган М.С. Философия культуры. – Санкт-петербург, ТОО ТК «Петрополис», 1996. – С. 416.
 49. Каррас Ч.Л. Искусство ведения переговоров. М., 1997.
 50. Курс ведения переговоров с установкой на сотрудничество (Под ред. К.Н. Ивановой. Рига – СПб, 1995.

51. Обозов Н.Н. Психология межличностных отношений. К., 1990.
52. Основы конфликтологии (Под ред. Кудрявцева В.Н. М., 1997.
53. Фишер Р., Зртель Д. Подготовка к переговорам. М., 1996.
54. Армстронг М. Практика управления человеческими ресурсами. 8-е издание / пер. с англ. под ред. С.К. Мордвинова. СПб.: Питер, 2005. – 832 с.
55. Атватер И. Я вас слушаю.: (Советы руководителю, как правильно слушать собеседника): Сокр. пер. с англ. Н.В. Симонова. – 2-е изд. – М.: Экономика, 1988. – 110 с.
56. Библиотека управляющего персоналом: мировой опыт. Современный менеджмент: теория и практика: Обзорная информация / Сост. В.И. Яровой; Под ред. Г.В. Щекина. К.: МЗУУП., 1994. – 144 с.
57. Кричевский Р. Л. Если Вы – руководитель...Элементы психологии менеджмента в повседневной работе. – 2-е издание., доп. и перераб. – М., 1996. – 198 с.
58. Кузин Ф. А. Культура делового общения: Практическое пособие для бизнесменов. М.: Ось-89, 1996. – 240 с.
59. Сидоренко Е.В. Тренинг коммуникативной компетентности в деловом взаимодействии. – СПб.: Речь, 2003. – 208 с., илл.
60. Експертне дослідження «Аналіз ефективності існуючих форм співпраці влади зі ЗМІ та пошук нових механізмів взаємодії, які задовольнятимуть потреби журналістів у відкритості та прозорості діяльності органів виконавчої влади» («Центр стратегічного аналізу економічних перетворень», листопад-грудень 2005р.).
61. Експертне дослідження «Нові форми співпраці влади із засобами масової інформації під час формування державної політики, спрямованої на розвиток громадянського суспільства» (Український інститут підвищення кваліфікації працівників телебачення, радіо і преси, січень – лютий 2005 р.).
62. Експертне дослідження «Удосконалення форм співпраці громадських організацій з органами влади» (Український інститут підвищення кваліфікації працівників телебачення,

- радіо і преси, березень 2004 р.) // www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=30207367&cat_id=15054520.
63. Експертне соціологічне дослідження «Шляхи удосконалення співпраці ЗМІ з органами влади» (Український інститут підвищення кваліфікації працівників телебачення, радіо і преси, листопад 2003 р.) // www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=30207367&cat_id=15054520
64. Моніторинг «Ставлення громадян до рішень та діяльності Уряду» (Інститут соціальної та політичної психології АПН, грудень 2003 р.) // www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=30207367&cat_id=15054520.
65. Масове опитування «Деякі актуальні питання забезпечення участі громадськості у формуванні і реалізації державної політики» (Інститут соціальної та політичної психології АПН, листопад 2004 р.) // www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=30207367&cat_id=15054520.
66. Assmann, Jan (1992): Культурна пам'ять. Писемність, спогади та політична ідентичність у ранніх високорозвинених культурах. 4-те видання, Мюнхен, 2002 http://www.bpb.de/publikationen/QDU2ND,0,0,Kulturelle_Standortbestimmung_Europas.html.
67. Rösch, Olga (2003): Ми та інші. Про «нормальність» стереотипізацій у міжкультурній комунікації, в: Інтернет-сторінка Берлінського університету мистецтв, лекція під рубрикою «Міжнародна маркетингова комунікація»: www.gwk-udk-rlin.de/content/e64/e1680/e1695/e1681/ring_ver1969/ringvorlesung_roesch_1.pdf, www.gwk-udk-berlin.de/content/e64/e1680/e1695/e1681/ring_ver1969/ringvorlesung_roesch_2.pdf.
68. Rösch, Olga (2005): «Культурна ідентичність як (проблемна) тема в практиці», в: Інтернет-журнал «CultureScan»: http://www.uni-hildesheim.de/~haensch/culturescan/8Roesch_final.pdf.
69. Шайца, Александер / Оттен, Маттіас / Зайфрід, Ервін / Рьош, Ольга – Scheitza, Alexander/ Otten, Matthias/ Seyfried, Erwin/ Rösch, Olga: Лист до навчання 2-120-0503 «Образи «свого», образи «чужого» та культурна ідентичність» для модуля «Міжкультурне співробітництво в післядиплом-

- ному заочному вивченні Європейського адміністративного менеджменту» для ВШУП, м. Берлін та ТВШ, м. Вільдау, видання 3, перероблене, Берлін, 2004.
70. Soysal, Yasemin (2003): Визначення культурного місцезнаходження Європи. В: 3 політики та сучасної історії. (В 12/2003), (пошук: грудень 2004): http://www.bpb.de/publikationen/QDU2ND,0,0,Kulturelle_Standortbestimmung_Europas.html.
 71. Thomas, Alexander (2006): Значення упереджень та стереотипів у міжкультурних діях, в: Інтернет-журнал з міжкультурних досліджень «Interculture Journal» (2006); <http://www.interculture-journal.com/>.
 72. Yu, Jingtao (2006), «Стереотипізація в міжкультурному контексті», в: Інтернет-журнал з міжкультурних досліджень «Interculture Journal» (2006); <http://www.interculture-journal.com/>.
 73. Bolten, Jürgen (2001): Міжкультурна компетенція, 2001 Ерфурт.
 74. Hofstede, Geert (1980): Culture's consequences. International differences in workrelated values. Newbury Park, CA: Sage.
 75. Hofstede, Geert (2004): Місцеве мислення, глобальні дії. Культури, співробітництво та менеджмент, Мюнхен: Видавництво Deutscher Taschenbuch Verlag. (4-те видання).
 76. Kumbrock, Christine, Deboven, Wibke (2005): Міжкультурний тренінг, підручник з тренінгів для сприяння міжкультурній компетенції в роботі, Гейдельберг 2005.
 77. Rösch, Olga (2005): Спільні цілі – різні шляхи? Про одночасність неодноразового в німецько-російському співробітництві, опубліковано в вересні 2005 р. у інтернет-журналі наук в галузі культури (INST). <http://www.inst.at/trans/14Nr/roeschfv14.htm>.
 78. Scheitza, Alexander/ Otten, Matthias/ Rösch, Olga/ Loew, Roswitha/ Pfeifer, Anke (2004): «Робота за кордоном», лист до навчання 2-120-0504 для модуля «Міжкультурне співробітництво» в післядипломному заочному вивченні Європейського адміністративного менеджменту для ВШУП, м. Берлін та ТВШ, м. Вільдау, видання 3, перероблене, Берлін, 2004.

79. Thomas, Alexander (1993): Культурно-порівняльна психологія. Всуп, Геттінген: Хогрефе, 2 видання, 2003.
80. Thomas, Alexander (2003): Культура та культурні стандарти, в: Александер Томас / Єва-Ульріка Кінаст / Сільвія Шролл-Махль – Alexander Thomas / Eva-Ulrike Kienast / Sylvia Schroll-Machl: Довідник з міжкультурної комунікації та співпраці, Геттінген 2003. тут: том 1, Основи та практичні поля, розділ 1.1. (с. 19–31).
81. Rösch, Olga (2003): Особистий розвиток у контексті міжкультурної комунікації, в: Наукові матеріали Технічної вищої школи м. Вільдау, 2003; с. 78–83
82. Wagner, Wolf (1999): Культурний шок – Німеччина. Другий погляд, видавництво Rotbuch Verlag, Гамбург 1999.

Нормативно-правові акти:

1. Закон України «Про інформацію» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
2. Закон України «Про доступ до публічної інформації» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
3. Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» від 11 вересня 2003 року № 1160-IV. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
4. Закон України «Про Кабінет Міністрів України» від 16 травня 2008 року N 279-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
5. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року N 280/97-ВР [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
6. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» від 9 квітня 1999 року N 586-XIV [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
7. Закон України «Про організації роботодавців» від 24 травня 2001 року № 2436-III [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

8. Закон України «Про органи самоорганізації населення» від 11 липня 2001 року № 2625-III [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
9. Закон України «Про об'єднання громадян» 16 червня 1992 року № 2460-XII [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
10. Закон України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» від 15 вересня 1999 року № 1045-XIV [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
11. Закон України «Про професійних творчих працівників та творчі спілки» від 7 жовтня 1997 року № 554/97-ВР) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
12. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» від 23 квітня 1991 року № 987-XII [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
13. Про затвердження Переліку і Порядку надання інформаційних та інших послуг з використанням електронної інформаційної системи «Електронний Уряд»: Наказ Державного комітету зв'язку та інформатизації України від 15 серпня 2003 р. № 149 / Офіційний вісник України. – 2003 р. – № 48. – С. 317.
14. Про затвердження Порядку засвідчення наявності електронного документа (електронних даних) на певний момент часу: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 травня 2004 року № 680/ Офіційний вісник України. – 2004. – № 21. – С. 49.
15. Про затвердження Порядку застосування електронного цифрового підпису органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями державної форми власності: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2004 року №1452 / Офіційний вісник України. – 2004. – № 44. – С. 123.
16. Про Положення про Державний комітет телебачення і радіомовлення України: Указ Президента України від 25 травня 2011 року № 559/2011 / Офіційний вісник України. – 2011. – № 37. – С. 44.
17. Про додаткові заходи щодо забезпечення відкритості у діяльності органів державної влади: Указ Президента Украї-

- ни від 01 серпня 2002 року № 683/2002 / Офіційний вісник України. – 2002. – № 31. – С. 192.
18. Про електронний цифровий підпис: Закон України від 22 травня 2003 року № 852-IV / ВВР України. – 2003. – № 36. – С. 276.
 19. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 року № 851-IV / ВВР України. – 2003. – № 27. – С. 275.
 20. Про затвердження Положення про Державний архівну службу України: Указ Президента України від 06 квітня 2011 року № 407/2011 / Офіційний вісник України. – 2011. – № 28. – С. 62.
 21. Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України: Постанова Кабінету Міністрів України від 02 липня 2014 року № 228 / Офіційний вісник України. – 2014. – № 54. – С. 88.
 22. Про затвердження правил національної системи масових електронних платежів: Постанова НБУ від 10 грудня 2004 р. № 620 / Офіційний вісник України. – 2005. – № 2. – С. 82.
 23. Про затвердження Програми розвитку національної системи масових електронних платежів на 2006–2008 роки [Електронний ресурс]: Постанова НБУ від 30 березня 2006 року № 121. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0121500-06>
 24. Про затвердження Статуту та інші питання Українського національного інформаційного агентства «Укрінформ»: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 липня 1997 року № 749 / Офіційний вісник України. – 1997. – № 22. – С. 37.
 25. Про заходи щодо захисту інформаційних ресурсів держави: Указ Президента України від 10 квітня 2000 року № 582/2000 / Офіційний вісник України. – 2000. – № 15. – С. 605.
 26. Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпеченню широкого доступу до цієї мережі в Україні: Указ Президента України від 31 липня 2000 року № 928/2000 / Офіційний вісник України. – 2000. – № 31. – С. 11.

27. Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи «Електронний Уряд»: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2003 року № 208 / Офіційний вісник України. – 2003. – № 9. – С.112.
28. Про інформацію: Закон України від 02 жовтня 1992 року № 2657-ХІІ / Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №48. – С. 650.
29. Про Концепцію Національної програми інформатизації: Закон України від 04 лютого 1998 року № 75/98-ВР / Відомості Верховної Ради (ВВР), 1998, № 27–28, ст.182.
30. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 04 лютого 1998 року №74/98-ВР / Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 27–28. – С. 181.
31. Про Національну раду України з питань телебачення та радіомовлення: Закон України від 23 вересня 1997 р. / Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 48. – С. 296.
32. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки: Закон України від 09 січня 2007 р. № 537-V / ВВР України. – 2007. – №12. – С. 102.
33. Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій: Указ Президента України від 20 жовтня 2005 року № 1497/2005 / Урядовий кур'єр. – 2005. – № 207.
34. Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 04 січня 2002 року № 3 / Офіційний вісник України. – 2002. – № 2. – С. 234.
35. Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 05 березня 1998 року № 183/98-ВР / Офіційний вісник України. – 1998. – № 13. – С. 45.
36. Про схвалення Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2006 р. № 90-р / Офіційний вісник. – 2006 – № 7. – С. 167.
37. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 386-р від 15.05.2013 р. / Урядовий кур'єр від 13.06.2013 – № 105.

ДОДАТКИ

НОВЕ В ЗАКОНОДАВСТВІ ПРО ІНФОРМАЦІЮ

Інформаційне законодавство України у 2011 році було оновлено з прийняттям Закону України «Про доступ до публічної інформації» та нової редакції Закону України «Про інформацію», які були прийняті 13 січня 2011 року Верховною Радою України та набрали чинності 10 травня 2011 року. А також були прийняті Укази Президента від 5 травня 2011 року N 547 «Питання забезпечення органами виконавчої влади доступу до публічної інформації» та від 5 травня 2011 року N 548 «Про першочергові заходи щодо забезпечення доступу до публічної інформації в допоміжних органах, створених Президентом України».

Нова редакція Закону України «Про інформацію» як базового нормативно-правового акта в інформаційній сфері надає нове визначення **інформації** – як будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді.

Цим Законом передбачений **поділ за змістом інформації на такі види**: інформація про фізичну особу, інформація довідково-енциклопедичного характеру, інформація про стан довкілля (екологічна інформація), інформація про товар (роботу, послугу), науково-технічна інформація, податкова інформація, правова інформація, статистична інформація, соціологічна інформація та інші види інформації.

Встановлено, що **інформація про фізичну особу (персональні дані)** – відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована.

За порядком доступу інформація поділяється на відкриту інформацію та інформацію з обмеженим доступом. Відкритою вважається вся інформація, крім тієї, що віднесена законом до інформації з обмеженим доступом.

Інформацією з обмеженим доступом є конфіденційна, таємна та службова інформація. До інформації з обмеженим доступом не можуть бути віднесені такі відомості: про стан довкілля, якість харчових продуктів і предметів побуту, про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні ситуації, що сталися або можуть статися і загрожують безпеці людей, про стан здоров'я населення, його життєвий рівень, включаючи харчування, одяг, житло, медичне обслуговування та соціальне забезпечення, а також про соціально-демографічні показники, стан правопорядку, освіти і культури населення, про факти порушення прав і свобод людини і громадянина, про незаконні дії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб та інші відомості, доступ до яких не може бути обмежено відповідно до законів та міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Конфіденційною є інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень. Конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом.

Крім того, в новій редакції Закону чітко прописані права журналістів та питання їх акредитації.

Основною метою **Закону України «Про доступ до публічної інформації»** є створення механізму реалізації права кожного на доступ до публічної інформації. Він містить перелік гарантій дотримання прав на надання публічної інформації, поетапний порядок доступу до неї, надає визначення таким поняттям, як конфіденційна, таємна та службова інформація, регламентує порядок її отримання, визначає порядок і строки подачі та задоволення запиту на інформацію, а також процедуру оскарження рішень, дій чи бездіяльності розпорядників інформації.

Так, **публічна інформація** – це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним

законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації.

Доступ до інформації забезпечується шляхом її оприлюднення у засобах масової інформації (в офіційних друкованих виданнях, на офіційних веб-сайтах в мережі Інтернет, на інформаційних стендах та будь-яким іншим способом) та через надання інформації за запитом на інформацію.

Інформацією з обмеженим доступом є така, шкода в оприлюдненні якої переважає суспільний інтерес в її отриманні і становить загрозу національній безпеці, обороні, запобігання злочину тощо. До інформації з обмеженим доступом належить конфіденційна, таємна та службова інформація.

Конфіденційною інформацією є інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень, та яка може поширюватися у визначеному ними порядку за їхнім бажанням відповідно до передбачених ними умов. Не може бути віднесена до конфіденційної інформація, що була отримана або створена розпорядниками інформації.

Таємною інформацією є інформація, доступ до якої обмежується виключно в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя, розголошення якої може завдати шкоди особі, суспільству і державі. Таємною визнається інформація, яка містить державну, професійну, банківську таємницю, таємницю слідства та іншу передбачену законом таємницю.

Службовою інформацією є інформація, що міститься в документах суб'єктів владних повноважень, які становлять внутрішню службову кореспонденцію, доповідні записки, рекомендації, якщо вони пов'язані з розробкою напряму діяльності установи або здійсненням контрольних, наглядових функцій органами державної влади, процесом прийняття рішень і передують публічному обговоренню та/або прийняттю рішень, а також інформація зібрана в процесі оперативно-розшукової,

контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни, яку не віднесено до державної таємниці.

Закон зобов'язав, зокрема, органи державної влади, інші державні органи, органи місцевого самоврядування, органи влади Автономної Республіки Крим, інших суб'єктів, що здійснюють владні управлінські функції відповідно до законодавства та рішення яких є обов'язковими для виконання, надавати та оприлюднювати інформацію, відображену та задокументовану будь-якими засобами і на будь-яких носіях, що була отримана або створена ними в процесі виконання своїх владних повноважень та обов'язків.

Не може бути обмежено доступ до інформації про розпорядження бюджетними коштами, володіння, користування чи розпорядження державним, комунальним майном, у тому числі до копій відповідних документів, умови отримання цих коштів чи майна, прізвища, імена, по батькові фізичних осіб та найменування юридичних осіб, які отримали ці кошти або майно. При дотриманні вимог, передбачених частиною другою цієї статті, зазначене положення не поширюється на випадки, коли оприлюднення або надання такої інформації може завдати шкоди інтересам національної безпеки, оборони, розслідуванню чи запобіганню злочину.

Не належать до інформації з обмеженим доступом декларації про доходи осіб та членів їхніх сімей, які претендують на зайняття чи займають виборну посаду в органах влади та обіймають посаду державного службовця, службовця органу місцевого самоврядування першої або другої категорії.

Обмеженню доступу підлягає інформація, а не документ. Якщо документ містить інформацію з обмеженим доступом, для ознайомлення надається інформація, доступ до якої необмежений.

Закон чітко визначає **поняття та коло обов'язків розпорядників інформації**. Ними є суб'єкти владних повноважень – органи державної влади, інші державні органи, органи місцевого самоврядування, органи влади Автономної Республіки Крим, інші суб'єкти, що здійснюють владні управлінські функції відповідно до законодавства та рішення яких є обов'язковими для виконання, юридичні особи, що фінансуються з державного,

місцевих бюджетів, бюджету Автономної Республіки Крим, – стосовно інформації щодо використання бюджетних коштів, особи, якщо вони виконують делеговані повноваження суб'єктів владних повноважень згідно із законом чи договором, включаючи надання освітніх, оздоровчих, соціальних або інших державних послуг, – стосовно інформації, пов'язаної з виконанням їхніх обов'язків та суб'єкти господарювання, які займають домінуюче становище на ринку або наділені спеціальними чи виключними правами, або є природними монополіями, – стосовно інформації щодо умов постачання товарів, послуг та цін на них.

Встановлено також **поняття «запиту на інформацію»** як прохання особи до розпорядника інформації надати публічну інформацію, що знаходиться у його володінні. Запитувач має право звернутися до розпорядника інформації із запитом на інформацію незалежно від того, стосується ця інформація його особисто чи ні, без пояснення причини подання запиту. Запит на інформацію може бути індивідуальним або колективним. Можуть подаватися в усній, письмовій чи іншій формі (поштою, факсом, телефоном, електронною поштою) на вибір запитувача.

Встановлено **часові межі відповіді на запити**. Розпорядник інформації має надати відповідь на запит на інформацію не пізніше п'яти робочих днів з дня отримання запиту. У разі якщо запит на інформацію стосується інформації, необхідної для захисту життя чи свободи особи, щодо стану довкілля, якості харчових продуктів і предметів побуту, аварій, катастроф, небезпечних природних явищ та інших надзвичайних подій, що сталися або можуть статись і загрожують безпеці громадян, відповідь має бути надана не пізніше 48 годин з дня отримання запиту. У разі якщо запит стосується надання великого обсягу інформації або потребує пошуку інформації серед значної кількості даних, розпорядник інформації може продовжити строк розгляду запиту до 20 робочих днів з обґрунтуванням такого продовження. Про продовження строку розпорядник інформації повідомляє запитувача в письмовій формі не пізніше п'яти робочих днів з дня отримання запиту.

Інформація на запит надається безкоштовно. Але у разі, коли відповідь передбачає виготовлення копій документів обся-

гом більш як 10 сторінок, запитувач зобов'язаний відшкодувати фактичні витрати на копіювання та друк.

Відмовити надати інформацію за запитом розпорядник може лише тоді, коли розпорядник інформації не володіє і не зобов'язаний відповідно до його компетенції, передбаченої законодавством, володіти інформацією, щодо якої зроблено запит, інформація, що запитується, належить до категорії інформації з обмеженим доступом, особа, яка подала запит на інформацію, не оплатила передбачені фактичні витрати, пов'язані з копіюванням або друком та не дотримано вимог оформлення запиту на інформацію.

Відповідь розпорядника інформації про те, що інформація може бути одержана запитувачем із загальнодоступних джерел, або відповідь не по суті запиту вважається неправомірною відмовою в наданні інформації.

Розпорядник інформації, який не володіє запитуваною інформацією, але якому за статусом або характером діяльності відомо або має бути відомо, хто нею володіє, зобов'язаний направити цей запит належному розпоряднику з одночасним повідомленням про це запитувача. У такому разі відлік строку розгляду запиту на інформацію починається з дня отримання запиту належним розпорядником.

Відстрочка в задоволенні запиту на інформацію допускається в разі, якщо запитувана інформація не може бути надана для ознайомлення в передбачені цим Законом строки у разі настання обставин непереборної сили. Рішення про відстрочку доводиться до відома запитувача у письмовій формі з роз'ясненням порядку оскарження прийнятого рішення.

Рішення, дії чи бездіяльність розпорядників інформації можуть бути **оскаржені** до керівника розпорядника, вищого органу або суду.

Відповідальність за порушення законодавства про доступ до публічної інформації несуть особи, винні у вчиненні таких порушень: ненадання відповіді на запит, ненадання інформації на запит, безпідставна відмова у задоволенні запиту на інформацію, неоприлюднення інформації відповідно до Закону, надання або оприлюднення недостовірної, неточної або неповної інформації, несвоєчасне надання інформації, необґрунтоване

віднесення інформації до інформації з обмеженим доступом, нездійснення реєстрації документів, навмисне приховування або знищення інформації чи документів.

Особи, на думку яких їхні права та законні інтереси порушені розпорядниками інформації, мають право на відшкодування матеріальної та моральної шкоди в порядку, визначеному законом.

Прийняті нові закони мають низку переваг – відкритість важливої інформації щодо діяльності органів влади, їх обов'язок оприлюднювати всі офіційні рішення, короткі терміни отримання відповіді на запити і водночас захист конфіденційної інформації та відшкодування збитків за використання неправдивої інформації, встановлення відповідальності для органів влади за порушення норм законів. Ці важливі положення сприятимуть покращенню відносин між суспільством і владою, зменшенню недовіри до органів влади та ефективнішому захисту прав людини.

З 12 травня 2011 року також набрали чинності Укази Президента від 5 травня 2011 року N 547 «Питання забезпечення органами виконавчої влади доступу до публічної інформації» та від 5 травня 2011 року N 548 «Про першочергові заходи щодо забезпечення доступу до публічної інформації в допоміжних органах, створених Президентом України», які були прийняті для безумовного виконання органами виконавчої влади Закону України «Про доступ до публічної інформації» та реалізації конституційного права особи вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію.

Указом Президента України «Питання забезпечення органами виконавчої влади доступу до публічної інформації» поставлено ряд завдань Кабінету Міністрів України, а саме: Кабінету Міністрів України, центральним органам виконавчої влади, обласним, Київській, міським, районним державним адміністраціям забезпечити безумовне виконання Закону України «Про доступ до публічної інформації», покласти на керівників центральних і місцевих органів виконавчої влади персональну відповідальність за забезпечення належного виконання відповідними органами вимог цього Закону, запропонувати органам місцевого самоврядування вжити заходів щодо забезпечення доступу громадян до публічної інформації.

Указом Президента України «Про першочергові заходи щодо забезпечення доступу до публічної інформації в допоміжних органах, створених Президентом України» визначено Головне управління забезпечення доступу до публічної інформації Адміністрації Президента України спеціальним структурним підрозділом, який організовує в установленому порядку доступ до публічної інформації, відповідає за розгляд, опрацювання, облік, систематизацію, аналізування та надання відповідей на запити на інформацію, що надходять до Президента України, Адміністрації Президента України, а також надає консультації під час оформлення таких запитів. Голові Адміністрації Президента України, Державному управлінню справами та ряду інших органів виконавчої влади вжити заходів щодо безумовного виконання Закону України «Про доступ до публічної інформації».

19 березня 2015 року Верховна Рада ухвалила Закон «Про внесення змін до деяких законів України щодо Суспільного телебачення і радіомовлення України» за редакцією голови парламентського комітету з питань свободи слова та інформаційної політики Вікторії Сьюмар. За законопроект проголосували 256 народних депутатів за 226 необхідних.

За Законом, на базі державних мовників НТКУ, НРКУ, ДТРК, ТРК Криму та інших створять публічне акціонерне товариство «Національна суспільна телерадіокомпанія України» (НСТУ). На фінансування цієї структури законопроектом передбачено 0,2% від державного бюджету, що наразі складає близько 800 мільйонів гривень. Крім часткового фінансування з державного бюджету, також НСТУ може фінансуватися за рахунок продажу власної теле- і радіопродукції, плати за користування авторськими та суміжними правами; добровільних і благодійних внесків, пожертвувань фізичних і юридичних осіб, крім анонімних; інших надходжень.

Законом передбачено, що в Наглядову Раду входить по одному представнику від фракцій і груп парламенту України.

Цей закон створює правові основи діяльності Суспільного телебачення і радіомовлення України, визначає засади діяльності Національної суспільної телерадіокомпанії України. У законі

визначені принципи діяльності, гарантії незалежності НСТУ, а також основні завдання НСТУ.

Відповідно до закону, структурними підрозділами НСТУ є Суспільне телебачення і Суспільне радіо. Суспільне телебачення здійснює мовлення на двох загальнонаціональних телеканалах: суспільно-політичному та культурно-освітньому. Суспільне радіо здійснює мовлення не менш ніж на трьох загальнонаціональних радіоканалах: суспільно-політичному, культурно-освітньому, молодіжному та інших. Зміни до Статуту НСТУ вносяться Кабінетом міністрів України за поданням Наглядової ради НСТУ.

Наглядова рада НСТУ, зокрема, визначає основні напрями діяльності НСТУ, затверджує редакційний статут, контролює його виконання; обирає на конкурсних засадах на чотири роки членів правління та голову правління НСТУ, приймає рішення про дострокове припинення їхніх повноважень, обирає членів та голову ревізійної комісії НСТУ, приймає рішення про припинення їхніх повноважень; обирає із свого складу голову, заступника голови та секретаря Наглядової ради НСТУ, приймає рішення про припинення їхніх повноважень; приймає рішення про створення, реорганізацію, ліквідацію дочірніх юридичних осіб НСТУ; створює та ліквідує громадські ради та інші дорадчі органи, визначає порядок їхньої діяльності, формує їхній склад.

У законі визначено, що строк повноважень членів Наглядової ради НСТУ становить чотири роки. Одна й та сама особа не може входити до складу Наглядової ради НСТУ більше ніж два строки підряд, незалежно від тривалості таких строків.

У законі зазначається, що НСТУ не зобов'язана висвітлювати діяльність органів виконавчої влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб. Програми НСТУ становлять не менше 75 відсотків національного та європейського (країн, що ратифікували Європейську конвенцію про транскордонне телебачення) виробництва щодобового ефірного мовлення. Крім того передбачено, що надання ефірного часу НСТУ для офіційних виступів і заяв вищих посадових осіб держави здійснюється в установленому законом порядку надання позачергово прямого ефіру для екстрених офіційних виступів президента України, голови Верховної Ради

України, прем'єр-міністра України, голови Верховного Суду України, голови Конституційного Суду України. Президенту України на безплатній основі надається ефірний час для новорічного привітання Українського народу.

ГЛОСАРІЙ

ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО – стан розвитку суспільних і, насамперед, виробничих відносин, при якому основна частина валового продукту виробляється не за рахунок матеріального виробництва, а на основі створення й продажу наукомістких технологій, інформаційних продуктів, тобто результатів інтелектуальної праці громадян.

ІДЕОЛОГІЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА – це система світоглядних цінностей, що припускає кардинальні зміни змісту інформаційної політики суб'єкта соціально-політичних відносин і стратегій його поведінки в інформаційному суспільстві, тобто стратегій, що відбивають можливі варіанти поведінки (функціонування) даного суб'єкта (соціальної, політичної системи) у сучасному інформаційному світі. Інформаційне суспільство продукує нові форми конфліктів – *інформаційні війни*, які фактично не були відомі в суспільстві індустріальному або, у всякому разі, не носили такої інтенсивності, не приймали такі масштаби й не представляли такої загрози для безпеки суспільства.

ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА – політичний конфлікт, що виникає в результаті зіткнення двох або більше різноспрямованих політичних сил з метою вирішення протиріч із приводу влади й здійснення політичного керівництва, а також із приводу перерозподілу їхньої ролі, місця й функцій у політичній системі інформаційного суспільства, у якому зіткнення конфліктуючих сторін відбувається у формі інформаційно-психологічних операцій із застосуванням інформаційної зброї.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ КОНФЛІКТ – це зіткнення інтересів двох або декількох суб'єктів інформаційних відносин з метою загострення або вирішення протиріч з питань розподілу влади й здійснення політичного керівництва в інформаційному просторі, а також із приводу перерозподілу їхньої ролі,

місця й функцій у соціально-політичній системі інформаційного суспільства.

ІНФОРМАЦІЙНА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ – один з найбільш показових інтеграційних процесів, що протікають у цей час у рамках і під впливом глобалізації, що включає в себе розвиток комунікацій (у тому числі таких, що використовують космічний простір), створення глобальних інформаційних мереж, комп'ютеризацію багатьох сфер життєдіяльності людини.

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ КУЛЬТУРНО-ІДЕОЛОГІЧНА (МЕНТАЛЬНА) – це комплексний процес, що має тривалу історію, «уніфікації» традицій, релігій, культури та ідеології. Важливим аспектом «ментальної» глобалізації є безперервний процес уніфікації культурних надбань людства. У перспективі можна очікувати появу глобальної «кроскультури».

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ – організаційний соціально-економічний і науково-технічний процес створення оптимальних умов для задоволення інформаційних потреб і реалізації прав громадян, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, організацій, суспільних об'єднань на основі формування й використання інформаційних ресурсів.

ІНФОРМАЦІЙНА ГЕОПОЛІТИКА – одне із сучасних визначень **геополітики**, що розкриває її як галузь знання, що вивчає закономірності взаємодії політики із системою неполітичних факторів, що формують географічне середовище (характер розташування, рельєф, клімат, ландшафт, корисні копалини, економіка, екологія, демографія, соціальна стратифікація, військова міць). Геополітика традиційно поділяється на фундаментальну і прикладну. *Прикладна геополітика* часто іменується *геостратегією*, яка розглядає умови прийняття оптимальних політичних рішень, що зачіпають перераховані вище фактори. У прикладному аспекті **інформаційна геополітика** являє собою діяльність суб'єкта управління щодо прийняття й реалізації політичних (управлінських) рішень залежно від умов, що складаються в інтегральних «віртуалізованих» просторових координатах. *Метою і.г.* є досягнення, підтримка, зміцнення й розширення влади (впливу) у цих координатах (просторах). Ця мета досягається

ся переважно шляхом вирішення завдань ослаблення («усунення» із простору конкурентної боротьби) конкуруючих співтовариств і завоювання, утримання й розширення контролю над життєво важливими ресурсами, інтегрованими або таких, що цілком перебувають в інформаційному просторі.

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА – це такий стан системи інформаційних відносин, у якому система здатна успішно, стійко й беззупинно розвиватися в умовах інтенсивного впливу зовнішніх і внутрішніх факторів, що здійснюють на систему як стабілізуючий, так і деструктивний інформаційний вплив.

ІНФОРМАЦІЯ – будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді.

КОНФІДЕНЦІЙНОЮ є інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень. Конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом.

ПУБЛІЧНА ІНФОРМАЦІЯ – це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації.

ІНФОРМАЦІЄЮ З ОБМЕЖЕНИМ ДОСТУПОМ є така, шкода в оприлюдненні якої переважає суспільний інтерес в її отриманні і становить загрозу національній безпеці, обороні, запобігання злочину тощо. До інформації з обмеженим доступом належить конфіденційна, таємна та службова інформація.

КОНФІДЕНЦІЙНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ є інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень, та яка може поширюватися у визначеному ними порядку за їхнім бажанням відповідно до передбачених ними умов. Не може бути віднесена до конфіденційної інформація, що була отримана або створена розпорядниками інформації.

ТАЄМНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ є інформація, доступ до якої обмежується виключно в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя, розголошення якої може завдати шкоди особі, суспільству і державі. Таємною визнається інформація, яка містить державну, професійну, банківську таємницю, таємницю слідства та іншу передбачену законом таємницю.

СЛУЖБОВОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ є інформація, що міститься в документах суб'єктів владних повноважень, які становлять внутрішню службову кореспонденцію, доповідні записки, рекомендації, якщо вони пов'язані з розробкою напряму діяльності установи або здійсненням контрольних, наглядових функцій органами державної влади, процесом прийняття рішень і передують публічному обговоренню та/або прийняттю рішень, а також інформація зібрана в процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни, яку не віднесено до державної таємниці.

ДЕРЖАВНА ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА – регулююча діяльність державних органів, спрямована на розвиток інформаційної сфери суспільства. Охоплює не лише інформаційні системи, телекомунікації і ЗМІ, але й всю сукупність виробництва і відносин, пов'язаних зі створенням, одержанням, зберіганням, обробкою, використанням і поширенням інформації у всіх її видах.

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО –

- структурна одиниця (сфера) суспільства, що позначає зону між індивідом і державою;
- суспільство в цілому, що розглядається до того ж як мета, ідеал («Ми будуємо громадянське суспільство» – один із звичних виразів реформаторської лексики);
- сукупність платників податків, які, як вважається, наймають державних чиновників;
- недержавна сфера політичного життя, в якості типового вираження якої фігурує, зокрема, багатопартійність;
- неполітичні форми суспільної активності на кшталт громадянських ініціатив тощо.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ СУЧАСНИМ РОЗУМІННЯМ ПРИРОДИ Й СУТНОСТІ ЗВ'ЯЗКІВ ІЗ ГРОМАДСЬКІСТЮ:

- в основі зв'язків з громадськістю лежить угода, згода чи співробітництво між організацією та громадськістю, від яких залежить успіх її діяльності;
- зв'язки з громадськістю – це ідеологія й технологія управління, вплив на стан суспільної думки, свідомість людини, певних груп, суспільства в цілому;
- зв'язки з громадськістю – це спеціальний вид діяльності, заплановані й тривалі зусилля по збору, аналізу й передачі інформації, організації спілкування;
- діяльність структур із зв'язків з громадськістю включає розробку рекомендацій для організації та керівника, а також здійснення програми дій, що сприяють взаєморозумінню її з громадськістю;
- діяльність структур із зв'язків з громадськістю спрямована не тільки зовні, а й усередину, для досягнення корпоративного взаєморозуміння;
- зв'язки з громадськістю стали сьогодні важливим фактором успіху будь-якої організації, мистецтвом формування її індивідуальності, управління корпоративною репутацією;

- одночасно зв'язки з громадськістю є невід'ємною ланкою в сучасних управлінських процесах, перспективним ресурсом державної влади в інтересах усього суспільства.

ЕЛЕКТРОННИЙ УРЯД — це не просто система надання державою та її органами послуг (у тому числі й відповідної інформації) громадянам на основі їх активної взаємодії за допомогою сучасних інформаційних і комунікаційних технологій, а й передусім модернізація самого процесу державного управління відповідно до нових умов суспільного розвитку.

ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ це:

- «модернізація всієї системи державного управління, яка охоплює як надання якісних послуг для громадян і бізнесу, так і налагодження новітніх комунікативних каналів між владою і громадянським суспільством, реінжиніринг всієї державної служби»
- «спосіб організації державної влади за допомогою систем локальних інформаційних мереж та сегментація глобальної інформаційної мережі, яка забезпечує функціонування певних служб в режимі реального часу та робить максимально простим і доступним щоденне спілкування громадянина з офіційними установами

ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ /E-GOVERNANCE/ – це спосіб організації виконавчої влади і місцевого самоврядування, за допомогою систем локальних інформаційних мереж та сегментів глобальної інформаційної мережі, яка забезпечує функціонування певних служб в режимі реального часу та робить максимально простим і доступним щоденне спілкування громадянина з офіційними установами. Електронне урядування передбачає здійснення державного керування, яке базується на можливостях інформаційно-телекомунікаційних технологій й цінностях відкритого цивільного суспільства. Характеризується спрямованістю на потреби громадян, економічною ефективністю, відкритістю для суспільного контролю й ініціатив.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
РОЗДІЛ 1. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА	5
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ	15
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА	35
РОЗДІЛ 4. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ «ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА»	43
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	66
ДОДАТКИ	89

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

Авторський колектив:

Грицяк Наталя Вітіславна – завідувач кафедру інформаційної політики та електронного урядування Національної академії державного управління при Президентіві України, доктор наук з державного управління, професор, Заслужений діяч науки і техніки України

Литвинова Лариса Володимирівна – доцент кафедри інформаційної політики та електронного урядування Національної академії державного управління при Президентіві України, кандидат психологічних наук, доцент